

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA
DRUŠTVA SLOVENSKI DOM ZAGREB

DECEMBER 2022

ŠTEVILKA 80

ISSN 1331 - 548X

**Slavnostni koncert ob 90. obletnici Pevskega zbora
Slovenski dom Zagreb**

Aktualna tema: pouk slovenskega jezika na Hrvaškem

Spomin na Josipa Bobija Marottija

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Uvodnik
- 3. Nagovor predsednika
- 4 Slovenski košček raja pod Zagrebško goro
- 6 Navdušenje, vzhičenost, zadovoljstvo
- 6 Ivica Ivanović: „Najveći problem je sve veća starost članova“
- 7 Franc Kene: „Pujte ljudje, pujte...“
- 8 Pevski zbor Slovenskega doma Zagreb
- 10 Organi manjšinskih organizacij o financah in programih
- 10 Kako pritegniti otroke in mladino?
- 12 Obisk Pokrajinskega muzeja v Mariboru
- 12 V sodelovanju z naravo
- 13 Obuditev sekcije Slovenskih študentov
- 13 Popotovanje s Trubarjem
- 14 Izložba u Karlovcu
- 14 Slovenske maše

SLOVENC NA HRVAŠKEM

- 15 Novice iz zveze slovenskih društev na Hrvaškem (ZSDH)
- 16 75 let delovanja slovenskega društva na Reki
- 16 Dobri mož v KPD Bazovica
- 17 30 let Planike
- 17 Srečanje Slovencev iz mesta ob meji
- 18 Slovensko obarvani advent v Pulju
- 18 Od glasbe, do psihologije in osvajanja veselja
- 19 Zgodovina društva skozi oči in fotografske leče Marijana Husaka
- 19 Gingo v deželi besed v Karlovcu
- 20 Učenje slovenskog, hrvatskog i talijanskog jezika
- 20 V objemu modrine avtorice Marije Ivoš
- 21 Ogljed Ljubljane, slovenski zajtrk, adventne prireditve ...
- 21 Martinovanje slovenskih društev v Istri
- 22 Izlet na Gorenjsko
- 22 Razstava fotografij miniatur društva Fijaker

GOSTILI SMO

- 23 Doprinos Židova kulturi u Hrvatskoj

AKTUALNO

- 24 Učenje slovenščine na Hrvaškem
- 26 Barbara Antolić Vupora: „Moramo delovati, ne se vdati v usodo“

POGOVARJALI SMO SE

- 28 Aleksandar Tolnauer: Zakon ni idealen, je pa omogočil enakopravno sodelovanje manjšin v javnem življenju

NOVICE OD TU IN TAM

- 30 V znamenju vstopa Hrvaške v schengensko območje
- 31 Slovenski čebeljak v Zagrebu
- 32 Predsednika tudi o energetiki, schengnu in gospodarskem sodelovanju
- 32 Za človekove in manjšinske pravice je treba stalno skrbeti

KULTURNA OBZORJA

- 33 SLO-HR kulturne drobtinice
- 34 Knjižnica za 21. stoletje
- 34 Karlovški knjižničarji pri kolegih v Kansas Cityju
- 35 Priporočamo v branje

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 36 Josip Bobi Marotti (1922-2011.)
- 38 Alojz Gradnik (3.8.1882 – 14.7.1967) - pesnik Goriških brd, ljubezni in smrti
- 39 Dan slovenske hrane v Slovenskem domu

POLITIČNA SVETOVALNICA

- 40 Najini gradovi

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
in **Svet slovenske nacionalne manjšine**
Mesta Zagreb
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za**
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Marija Bahun, Stanka Herak,
Polona Jurinić, Irena Pavlović,
Darko Šonc, Tanja Borčić Bernard,
Cvijeta Pandol Udiljak.

Urednica:
Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:
Drago Balazić

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in
hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci-zagreb.hr

Slavnostni koncert ob 90-letnici pevskega zbora Slovenski dom Zagreb, 10. decembra 2022.
Foto: Antun Bukovec

80.

90 let je kar dolgo doba. Tudi v zgodovini. Kaj vse se je zgodilo v zadnjih devetdesetih letih, koliko sprememb je bil deležen svet, kako drugačno je danes življenje kot pred devetdesetimi leti! Nekatere stvari pa se niso spremenile; med njimi tudi človeška želja po prepevanju, druženju, prijateljevanju. In tej želji se gre zahvaliti, da se v hrvaški prestolnici po 90. letih še vedno goji in sliši tudi slovenska pesem. Bila so včasih krajša, drugič daljša obdobja, ko je ta pesem potihnila, a se vedno znova prebudila in spet zadonela. Skozi desetletja so se menjavali pevke in pevci, prihajali in odhajali zborovodje, a Pevski zbor slovenskega društva v Zagrebu je obstal in še vedno deluje in navdušuje poslušalce, ne le v domačem mestu, pač pa tudi drugod po Hrvaški, Sloveniji in še kje. Tako kot je navdušil poslušalce v dvorani zagrebske Glasbene akademije na slavnostnem koncertu ob svoji 90. obletnici. Dogodek, ki se je navzočim globoko vtisnil v spomin, smo z besedo in fotografijami obšir-

no zabeležili na teh straneh, da bi ta zapis ostal kot eden od dokumentov dolge in bogate zgodovine zbora slovenskega društva v hrvaškem glavnem mestu. Morda naš zbor nikoli ne bo več štel skoraj 80 članov, kot na samem začetku, a želimo si, da bo čez slabih 10 let, ko bo praznoval 100 let delovanja, dočkal v vsaj tako dobri kondiciji, kot je danes. Tudi zato je pomembno, da bi se uresničile želje vodje in zborovodje po pomladitvi zbora.

Manjši in veliko skromnejši jubilej beleži tudi Novi odmev. Pred vami je 80. številka, v kateri ob obletnici pevskega zbora in pregledu dogajanj v našem in drugih slovenskih društvih, največ pozornosti namenjamo pereči temi pouka in učenja slovenščine na Hrvaškem. Obe državi, Hrvaška in Slovenija, z zakoni in financami podpirata učenje jezikov manjšin, a v praksi to ne gre gladko. Marsikje, npr. v šolah, za to nimajo posluha, med pripadniki manjšine pa včasih ni interesa.

Nezainteresiranost ali vdanost v usodo je opaziti tudi ko gre za uresničevanje

drugih pravic pripadnikov manjšin, na primer pri volitvah svetov in predstavnikov manjšin, ki bodo na vrsti v letu 2023. Vse to se prepleta še z nedorečenostmi in pomanjkljivostmi v zakonodaji, ko gre za položaj manjšin.

Sicer upamo, da boste v 80. številki *Novega odmeva* našli še kaj zanimivega, npr. o meddržavnih odnosih, o kulturnem sodelovanju, predstavljamo enega največjih slovenskih pesnikov, Alojza Gradnika, ki je bil tudi član Slovenskega doma Zagreb, spominjamo pa se še enega našega člana, vsem nam dragega igralca Bobija Marotija. In da ne pozabimo: zabeležili smo še zadnji državniški obisk slovenskega predsednika Boruta Pahorja v Zagrebu, kjer se je med vsemi drugimi srečal tudi z našimi predstavniki. In čisto na koncu se na hudomušen način spominjamo njegovega prijateljevanja z nekdanjo hrvaško premierko Jadranko Kosor.

Pa prijetno branje. In vse dobro v novem letu.

(dab)

NAGOVOR PREDSEDNIKA

22

Ob pogledu na dve dvojki gotovo pomislite na znano zgodbo, zgodbo z nazivom kavelj 22. Ampak tokrat ne gre za zgodbo ali potegavščino, pač pa mislim na leto 22, ki je minilo in ki bo, ko boste brali to številko *Novega odmeva*, že skoraj pozabljeno.

Leto 2022 je bilo za Slovenski dom, za njegove člane in prijatelje res zelo razburljivo. V Slovenskem domu Zagreb in zunaj njega se je veliko dogajalo, bilo je veliko zanimivih dogodkov in prireditvev, ki nam bodo ostale dolgo v spominu. Sicer je bilo tudi nekaj takih, ki jih bomo hitro pozabili, še najbolj zaradi nizke udeležbe, čeprav bi vsaj z udeležbo izrekli priznanje organizatorjem za vložen trud.

Lepo smo obeležili kulturni praznik pri spomeniku Francetu Prešernu v Aleji pesnikov na Bundeku in z druženjem ob kulturnem programu v Slovenskem domu, počastili Dan žena z koncertom

mlade harfistke **Tare Franjić**, predstavili knjigo **Polone Jurinić** *Slovenske barve Zagreba in okolice*, praznovali Dan državnosti Slovenije, Dan reformacije ter pripravili in izvedli še vrsto dogodkov, predavanj, koncertov in zanimivih srečanj.

Vse leto je bilo žal še vedno tudi v znamenju korone, ki nas je popolnoma razdelila in nam pokazala, kdo in kakšni smo kot nacionalna skupnost, kot meščani, kot sosede, kot prijatelji, znanci, partnerji, starši itn.

Pojav korone je pokazal, kako ranljivi smo in da nismo vedno uspešni. Že veliko prej bi morali narediti kakšno spremembo in morda bi nam bilo lažje, ko smo morali z maskami na obrazih peti v zborih, ustvarjati v skupini Šopek ali zgolj prihajati na prireditve v Domu in zunaj njega. Bolj bi se morali zavedati, da moramo stopiti skupaj in z različnimi pogledi najti prave rešitve in stremeti k

skupnim ciljem za dobrobit našega društva.

Kaj nam prinaša novo leto, ne ve nihče. Nekatere stvari bodo gotovo drugačne in nekatere se bodo rešile. Upamo, da je med njimi tudi vprašanje odkupa poslovnih prostorov in ureditev drugih lastniško-premoženjskih in pravnih zadev.

Ob prehodu iz starega v novo leto razmišljamo, katere od želja in obljub so se uresničile v starem in katere smo si zadali v novem. Vselej se nekaj uresniči in nekaj ne. Če želimo kaj spremeniti, moramo vztrajati, tudi ko do cilja vodi množica majhnih korakov. Da bi nekaj dosegli, si moramo to močno želeli in na tem delati. Verjamem, da to zmoremo in da se bo v letu, v katerega smo zakorakali, to tudi pokazalo.

Srečno!

Darko Šonc, predsednik *Slovenskega doma Zagreb*

SLAVNOSTNI KONCERT

Slovenski košček raja pod Zagrebško goro

Ob okrogli obletnici delovanja so se Pevskemu zboru Slovenskega doma Zagreb na odru pridružili tudi pevci Mešanega pevskega zbora Triglav iz Splita in Lovskega pevskega zbora iz Medvod. Slovenski dom je ob tej priložnosti izdal posebno knjižico o delovanju Pevskega zbora.

Slovenska pesem je zadonela 10. decembra v koncertni dvorani Blagoje Bersa Zagrebške glasbene akademije. *Pa se sliš', Ko b' sodov ne b'lo, Eno samo tiho rožo* so se vrstile slovenski pesmi iz ust članov pevskega zbora, ki v Slovenskem domu Zagreb deluje že več kot 90 let. Ideja o ustanovitvi pevskega zbora Narodne knjižnice in čitalnice se je rodila 12. marca 1930. Od jeseni tega leta je imel zbor 78 članov, nastopal pa je na različnih družabnih prireditvah, ki jih je organiziralo društvo. Danes v zboru poje od 25 do 30 pevcev.

Kot je v uvodu slavnostne prireditve dejal predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc**, je bil zbor vedno temelj kulturno-prosvetnega društva, ki je privabljal nove člane, iz njega pa so izšle tudi nekatere druge ustvarjalne skupine v Slovenskem domu. Zbor zadnjih 11 let vodi zborovodja **Ivica Ivanović**, vaje pa imajo enkrat na teden. „Zelo sem hvaležen sedanjemu sestavi pevskega zbora, ker

čutijo to slovensko pesem in se tudi sami zavedajo, kako pomembni so za naše društvo v celoti,“ je dejal Šonc. Ker v zboru pojejo tako Slovenci kot Hrvati, je bila seveda na repertoarju slavnostnega koncerta tudi kakšna hrvaška pesem - *Jedan dan in Serbus, Zagreb*.

Kot gostje so nastopili pevci Mešanega pevskega zbora Triglav iz Splita, ki so zapeli pesmi *Angeli živijo, Kaletu moja draga, Tam sem jaz doma* in *Zvezde na nebu žare*. Sledil je nastop drugih gostov, Lovskega pevskega zbora iz Medvod, ki so zapeli pet slovenskih pesmi,

Pozdravni nagovor predsednika Slovenskega doma Zagreb Darka Šonca

Mešani pevski zbor Triglav iz Splita

med njimi *Imel sem ljubi dve* in *Videl dežele sem tuje*.

Občinstvo je najbolj ogrel Venček narodnih pod dirigentsko palico Ivica Ivanovića, ob zaključku prireditve pa so skupaj nastopili vsi trije zbori s pesmijo *Vsakdo mora imeti prijatelja*.

Predstavniki zborov so si izmenjali priložnostna darila, posebej pa se je gostujočim zborom zahvalila predsednica Pevskega zbora Slovenski dom **Stanka Herak**, ki zbor drži skupaj od leta 2015.

Sledilo je prijetno druženje najprej v preddverju dvorane, potem pa še v prostorih Slovenskega doma na Masarykovi, kjer je bila priložnost za pogovore o prihodnjih nastopih Pevskega zbora Slovenski dom Zagreb, ki bo zagotovo vrnil obisk Splitu. „Želimo si, da bi več nastopali tudi pri naših drugih slovenskih društvih na Hrvaškem, in upam, da bomo v kratkem lahko organizirali

Lovski pevski zbor Medvode

takšno turnejo. Slovenci na Hrvaškem imamo več kot 15 društev in zakaj ne bi naši pevci s takšno mini turnejo pokazali, kaj znajo in s tem širili slovensko identiteto,“ je dejal Darko Šonc.

Ob jubileju Pevskega zbora je Slovenski dom izdal posebno knjižico, v kateri je

avtor **Filip Škiljan** zbral podatke o zgodovini, članih, nastopih in vseh dejavnostih pevskega zbora vse od leta 1930 do danes.

Tanja Borčić Bernard
Fotografije: *Antun Bukovec* 🇺🇦

Skupni nastop vseh treh zborov

Izmenjava daril med zbori

Poslušalci v dvorani so bili nad nastopi vseh treh zborov navdušeni

ANKETA

Navdušenje, vzhičenost, zadovoljstvo

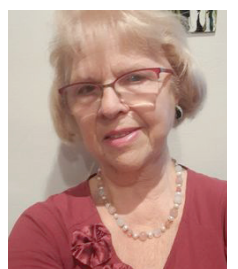
O slavnostnem koncertu v Glasbeni akademiji in jubileju našega pevskega zbora so povedali:

Boris Oblak, član Slovenskega doma Zagreb

„Vedno se lepo počutim ko slišim slovenski jezik, predvsem pa slovensko pesem.“

Narcisa Potežica, članica Slovenskega doma Zagreb

„Prekrasno je bilo, to je velik jubilej našega zbora. Za ta dan so pripravili zelo lep program. Za mene so bili lepo presenečenje gosti iz Splita in iz Medvoda. Krasen repertoar

in lepe pesmi, kar razjokala sem se. Vidim, da se je koncerta udeležilo lepo število ljudi, tako da je to res en velik dan za vse.“

Zoran Šonc, član Slovenskega doma Zagreb
„Zelo posrečen dogodek, prava osvežitev za ves Zagreb. Koncert je bil, kar se tiče glasbe, na najvišji ravni, odlično petje, ker je šlo od srca. Pesmi, ki so nas vrnille v našo mladost.“

Stanka Novković, članica pevskega zbora in Slovenskega doma Zagreb

„Zelo dolgo pojem v pevskem zboru, od leta 1994. Pojem zato, ker imam rada slovensko pesem. V zboru se krasno družimo, potem potujemo po Sloveniji

in na tak način spoznavamo nove prijatelje. V zboru je res lepo.“

Ivan Bernetić, član pevskega zbora in Slovenskega doma Zagreb

„V zboru pojem tenor. Na žalost smo nedavno ostali brez dveh pevcev, eden je umrl, drugi je zbolel, oba sta pela tenor, tako kot jaz. Bas tudi pojeta samo dva, bilo pa jih je sedem, osem.“

Petje v zboru mi veliko pomeni. Star sem 89 let in to je moj hobi, za srce. V pevskem zboru pojem od leta 1997. Več let sem razmišljal, da bi sodeloval, no takrat sem se pa včlanil v Slovenski dom in takoj začel sodelovati tudi v pevskem zboru.“

Stanka Herak, vodja pevskega zbora Slovenski dom Zagreb

„Zbor mi veliko pomeni, ker vsak teden prihajam v Slovenski dom. Doma ne govo-

rmo veliko slovensko in ta pesem nas potem v zboru vse združuje. Imamo tudi veliko Hrvatov, ki ne govorijo slovensko, vendar

razumejo in takšno druženje Hrvatov in Slovencev nas plemeniti. Radi bi, če bi se nam pridružili mlajši. Morda danes, ko smo zaznamovali naših 90 let, najdemo v dvorani koga, ki mu je bilo vseč

in bi se nam želel priključiti.

V času epidemije covid-19 nam je petje in druženje v zboru manjkalo. Posebej, ker smo imeli za leto 2020 dogovorjenih precej nastopov in so bili vsi odpovedani. V takih primerih ta entuziazem splashni, zaradi korone smo izgubil kakšnih pet članov. Pa vendar, potem smo se večinoma spet zbrali, ponovno smo začeli vaditi, ostalo nas je 25 res vztrajnih pevcev in danes smo res dali vse od sebe, da se pokažemo v najboljši luči. In tako spet nastopamo, ni dolgo, kar smo bili v Monoštru na Madžarskem, kjer smo se družili s še štirimi zbori, dvema iz Slovenije in dvema iz Madžarske. Zdaj načrtujemo druženje na Reki, vrniti moramo gostovanje Splitu, potem pa počasi spet prideta na vrsto Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični in Primorska poje.“

ZBOROVOĐA

Ivica Ivanović: „Najveći problem je sve veća starost članova“

Sadašnji zborovođa Mješovitog pjevačkog zbora Slovenski dom Zagreb, Ivica Ivanović vodi zbor već 11 godina. Prof. Ivanović (1968.), profesor glazbe, odjel za glazbenu kulturu. Isprva je bio zaposlen u jednoj zagrebačkoj osnovnoj školi, a potom Glazbenoj školi *Marjana Kozine* u Zagrebu. Duže vrijeme radi u Glazbenoj školi *Rudolfa Matza*, u Zagrebu gdje je bio učitelj harmonike i zborovođa a sad je ravnatelj te škole.

Zbor ste preuzeli 2011. godine. Kako je došlo do te suradnje?

Sasvim slučajno. Kolegica me pitala da li bih htio preuzeti vođenje zbora, jer ona zbog preopterećenosti više ne može. Rekoh, moram zbor vidjeti i čuti i neka mi dogovori sastanak s predsjednikom Doma. Nakon sastanka **Darko Šonc** me pozvao da potpišemo ugovor. Čak mi je priznao da je htio otići na razgovor a jednim dirigentom iz Slovenije, ali baš taj dan je bila vrlo velika magla te je odustao od puta. I eto - već 11 godina.

Brojne su probe, nastupi i gostovanja iza vas. Biste li neke posebno izdvojili?

- Svaki nastup je poseban i priča za sebe, bilo da je u Hrvatskoj ili izvan nje. Teško je neki izdvojiti. Možda gostovanje u Sevnici, ne znam. Svuda smo vrlo lijepo dočekani.

S kojim se problemima susrećete u radu?

- Otkud da počnem? Ha, ha. Malo „njurganja“ ne smeta, ali ponekad ... Ali, reći ću - to dolazi usput, s poslom. Možda je najveći problem sve veća starost zbora, odnosno nužnost dolaska novih i mlađih članova.

Kako birate pjesme za nastupe?

- Po tome gdje nastupamo i koja je svrha. Ako je to npr. *Primorska poje*, onda se težište stavlja na isključivo „a capella“ pjevanje

i umjetnički nivo. Ako je npr. nastup za Sv. Miklavža, onda može i neka „domaća“ uz pratnju harmonike.

10. prosinca bio je svečani koncert povodom 90 godina djelovanja zbora. Kako ste pripremali zbor za koncert?

- Pripreme se svode na ono meni najteže, a to je odabrati program. Nakon toga, obzirom na kratkoću vremena (pripreme su počele nakon ljeta) malo smo intenzivirali probe.

Što biste poručili članovima zbora?

Samo hrabro naprijed. Uz rad se sve može postići.

Cvijeta Pandol

LEPI SPOMINI

Franc Kene: „Pujte ljudje, pujte...“

Eden od zborovodij, ki so najdlje vodili pevski zbor Slovenskega doma v Zagrebu je Franc Kene iz Globokega na Bizeljskem, v občini Brežice. Zbor je vodil dobrih 12 let, od leta 1998 do 2011. Kot pravi, se z velikim veseljem in ponosom spominja tistih časov, sicer pa je nekaj let kasneje še enkrat nastopil v Slovenskem domu, vendar v nekoliko drugačni vlogi.

Kako je Slovenski dom Zagreb postal vaš drugi dom?

Pravzaprav sem prišel v Slovenski dom Zagreb povsem po naključju. Od leta 1994 sem bil zaposlen v Brežicah kot tajnik takratne Zveze kulturnih društev (ZKD), območne izpostave Brežice. Naloga ZKD je bila koordinirati delo kulturnih društev na območju občine Brežice in ker je to obmejna občina, je bila naša naloga tudi povezovanje s slovenskimi društvi v sosednji Hrvaški. Takrat je Radio Brežice na pobudo svoje sodelavke, žal že pokojne Natje Jenko Sunčič, organiziral zbiralno akcijo knjig za knjižnico Slovenskega doma Zagreb in kot predstavnik ZKD sem organizacijo prevoza knjig in njihovo predajo vodil jaz. To je bil moj prvi stik s Slovenskim domom Zagreb. Že naslednje leto pa smo v prostorih Slovenskega doma Zagreb organizirali likovno razstavo članov Likovnega društva Brežice in tudi ta dogodek sem organiziral jaz (prevoz slik tja in nazaj, postavitve razstave s sodelavcem Posavskega muzeja Brežice, organizacija kulturnega programa ob odprtju razstave). Če me spomin ne vara, me je takrat predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc** prvič vprašal, ali bi bil pripravljen kot zborovodja voditi njihov Mešani pevski zbor. Ne vem več, koliko časa je minilo od tega vprašanja pa do moje prve vaje z zagrebškim zborom, vem pa, da so me ob prihodu pred zbor prevevali dokaj mešani občutki. Saj veste: kako me bo zbor sprejel, kaj

pričakujejo od mene, ali bom zadovoljil njihova pričakovanja, kakšna je kadrovska sestava zbora in še in še ...

Na srečo smo se hitro „ujeli“ in kmalu postali pravi prijatelji vse do današnjih dni.

V Slovenskem domu Zagreb ste imeli 2018. leta poslovljni koncert kot dirigent Lovskega zbora Globoko, Mešanega pevskega zbora Dobova in okteta Orlica. Kako ste se počutili, ko ste po toliko letih spet nastopili kot zborovodja v Slovenskem domu?

V svoji karieri zborovodje sem vodil kar nekaj pevskih zborov, med njimi tudi vse omenjene v vprašanju. Sem se pa res odločil, da je prišel čas, da vodenje zborov prepustim komu mlajšemu in strokovno bolj podkovanemu zborovodji. Takrat se je pokazala priložnost, da bi lahko prišlo do zamenjave, ker je v Brežice kot profesorica glasbene vzgoje prišla delat **Mileva Kralj Buzeti**, s katero sva se poznala še iz časov, ko sva oba pela pri Učiteljskem pevskem zboru „Emil Adamič“ iz Ljubljane. Bila je pripravljena prevzeti mesto zborovodje Lovskega pevskega zbora Globoko in Mešanega pevskega zbora Globoko, katerih zborovodja sem bil do tedaj. Ker sem ohranil stike s člani in vodstvom Slovenskega doma Zagreb, sem prišel na idejo, da bi se od aktivnega zborovodstva poslovil prav v Zagrebu s skupnim koncertom zborov, ki so mi v življenju največ pomenili. Hitro smo se dogovorili in še zdaj me prežemajo čudni občutki, ko se spomnim na zaključek prireditve, ko smo vsi zbori skupaj zapeli Pevca in Pozdravno. Res sem hvaležen vodstvu Slovenskega doma Zagreb in njegovemu zboru, da mi je omogočil to čudovito doživetje, saj si lepšega zaključka zborovodske kariere ne bi mogel želeli.

Vaje, nastopi, gostovanja; kaj vam je kot vodji našega zbora posebno ostalo v spominu?

Težko bi izdvojil nastop ali gostovanje, ki bi bil na kakršenkoli način poseben.

Morda je bilo zame, kot skromnega zborovodjo iz neke vasi na Bizeljskem, posebno doživetje, ko smo z zagrebškim zborom prvič nastopili kot predstavniki slovenske manjšine na Hrvaškem na koncertu, kjer so se predstavile vse narodne manjšine, mislim, da se je imenoval Kulturno stvaralaštvo nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Menda sem bil takrat sploh prvič v dvorani Vatroslav Lisinski, pa tisti veliki oder, kamor je prišel naš ne preveč številčen zbor ... Sem mislil, da se bomo kar izgubili na njem. A je nastop lepo uspel in aplavz polne dvorane je bila takrat zame najlepša nagrada. V dvorani Vatroslav Lisinski, a takrat v mali, smo izpeljali

tudi moj poslovilni koncert junija 2011. Ravno še pravi čas, saj sem čez tri tedne

pristal v Kliničnem centru v Ljubljani, kjer sem ostal naslednjega pol leta na zdravljenju.

Hvaležen sem vodstvu Slovenskega doma Zagreb in njegovemu Mešanemu pevskemu zboru, da mi je omogočilo ta čudovita doživetja.

Po 38. letih ste odložili dirigentsko palico. Ste res prenehali voditi pevske zборе?

Prav zares sem nehal „mahati“ zborom. Deloma zaradi občutka, da zbora, ki sem ju vodil, potrebujeta novega zborovodjo, ki bo z novimi prijemi, predvsem pa s strokovnostjo in izkušnjami oba zbora lahko popeljal do novih uspehov. Drugi razlog pa je bila priložnost, da smo lahko dobili novo zborovodkinjo in je z mojim „odhodom“ zbor lahko nadaljeval z delom. Žal so protikoronski ukrepi v zadnjih dveh letih kar precej zavrli delo vseh zborov pri nas in na srečo se letos počasi le "pobiramo". Prav v tem mesecu bomo z jubilejnim koncertom praznovali 50-letnico delovanja Lovskega pevskega zbora Globoko, katerega ustanovni član se bil, ga vodil 38 let in še danes v njem prepevam kot pevec.

Pa še en vzrok je: EMŠO oz. JMBG, kot pravite pri vas na Hrvaškem ...

Kot dolgoletni zborovodja in prijatelj pevskega zbora Slovenski dom Zagreb, kaj bi sporočili pevkam in pevcem?

Takole bi rekel: neizmerno sem ponosen in srečen, da sem imel priložnost kot zborovodja voditi Mešani pevski zbor Slovenskega doma v Zagrebu. Posebej sem pa vesel, da ste me članice in člani zbora sprejeli „za svojega“ in da smo postali, in ostali resnični prijatelji. Zato me je prijetno presenetila vaša prošnja, da spregovorim nekaj besed za vaš Novi odmev, ki ga z veseljem vzamem v roke, ko imam priložnost. Moram povedati, da z zanimanjem spremljam tudi vse aktivnosti, ki jih MePZ Slovenski dom izvaja in sem vesel in ponosen, da je skromni prispevek k zborovi zgodovini tudi moje sodelovanje z njim.

Predvsem pa, kot je rekel Primož Trubar: „Pujte, ljudje, pujte ...“, zato, pevke in pevci MePZ Slovenski dom Zagreb: pojte, prepevajte slovensko pesem, družite se in ohranjajte slovensko besedo in pesem tudi izven matične domovine!

Cvijeta Pandol

rodeni Zagrepčanin, završio je Muzičku akademiju u Zagrebu, a potom u Novom Mestu gdje je predavao harmoniku. Već

Od 2011. prof. Ivica Ivanović vodi pjevački zbor Slovenski dom Zagreb. Foto: osobni arhiv

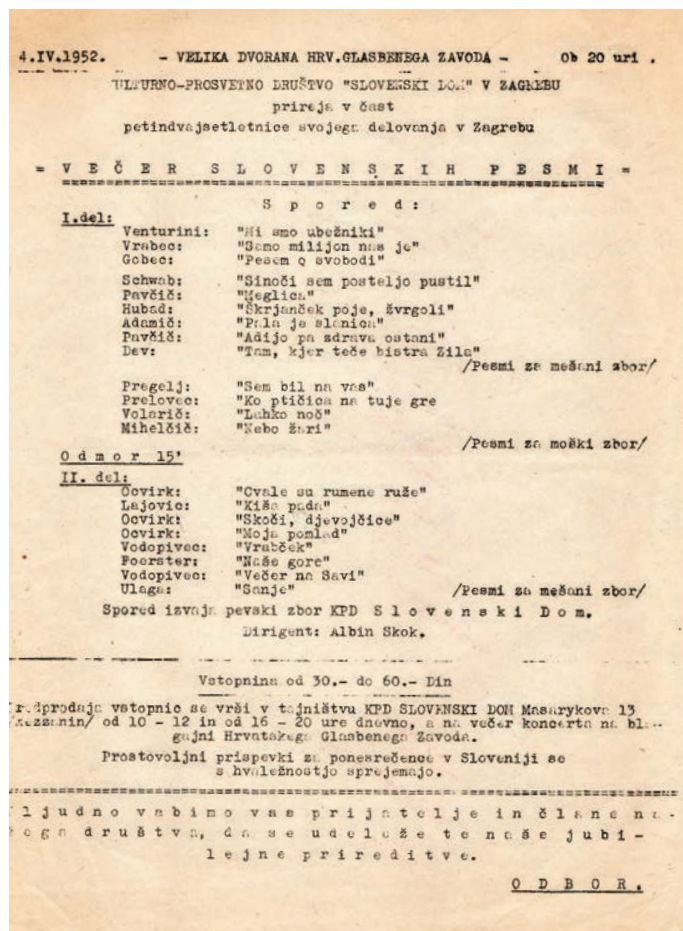
ZGODOVINA

Pevski zbor Slovenskega doma Zagreb

Eden temeljev večine slovenskih kulturno-prosvetnih društev, ki delujejo zunaj matične domovine, so njihovi pevski zbori. Ti so nosilci dejavnosti društva, ki omogoča, da se društvo predstavi širši javnosti. Začetek zborovskega petja zagrebških Slovencev sega v leto 1930, ko je bil 12. marca ustanovljen odbor za ustanovitev pevskega zbora Narodne knjižnice in čitalnice v Zagrebu.

Ta posebna sekcija, ki je delovala pod okriljem Narodne knjižnice in čitalnice, je imela svoj odbor, predsednika, tajnika, blagajnika in predstavnike, in sicer enega na vsakih petnajst pevk in pevcev. Prvi predsednik sekcije je bil dr. **Robert Zalokar**, prvi zborovodja pa **Ivan Gorenšek**, ki je v tem obdobju za vodenje zbora prejemal tudi plačo. Na začetku je pevski zbor deloval samo kot mešani zbor, pozneje so nastali moški pevski zbor, ženski pevski zbor in oktet. Glede na zapis v glasilu *Odmev*, ki je izhajalo med letoma 1932 in 1933 v Zagrebu, izvemo, da je imel pevski zbor od jeseni 1930 78 članov in da je večinoma nastopal na različnih družabnih prireditvah, ki jih je organiziralo društvo. Kaj se je z zborom dogajalo med drugo svetovno vojno, ni podatkov. Očitno je, da ni deloval.

Moto pevskega zbora, ki je začel delovati že v prvih povojnih dneh 1945, je bil *S pesmijo širiti bratstvo med Hrvati in Slovenci*. Pevski zbor je nastopil že oktobra 1945 na društveni prireditvi *Slovenski večer*, dirigiral pa je **Stanko Strašek**. Prvi člani pevskega zbora po drugi svetovni vojni so že prej prepevali v različnih zborih v Zagrebu in Sloveniji. Že leta 1946 so bili dejavni moški

Vabilo na večer slovenskih pesmi ob 25. obletnici delovanja Slovenskega doma v Zagrebu, 4. aprila 1952.

Ob jubileju je izšla knjižica o zgodovini Pevskega zbora Slovenski dom Zagreb avtorja Filipa Škiljana. Foto: Antun Bukovec

in mešani pevski zbor ter oktet, ki so nastopali po Zagrebu in v Sloveniji. V mešanem zboru je sodelovalo od 35 do 40 članov, v moškem zboru pa med 20 in 25 članov. Zborovodja je bil profesor **Andrej Lisac**, v virih pa je navedeno, da je za svoje delo dobival honorar. Med letoma 1953 in 1966 sta pod vodstvom **Frana Rapotca** delovala tudi kvartet in oktet, ki sta sodelovala na različnih prireditvah. Rapotec je bil tudi skladatelj. Njegov glasbeni opus zajema 60 zborovskih skladb, znana je njegova *Kozinska koračnica*. Od leta 1974 je pevce Slovenskega doma vodil **Zlatko Fric**, ki je dirigiral tudi na koncertu ob 50. obletnici društva leta 1979 v Glasbenem zavodu. Pevski zbor se je v tem obdobju začel udeleževati tudi *Tabora slovenskih pevskih zborov* v Šentvidu pri Stični, ki se ga udeležuje še danes. Pod vodstvom Zlatka Frica je imel zbor veliko nastopov.

Od 17. oktobra 1990 je zbor vodil profesor **Vinko Glasnović**, ki je 1994 zapustil zbor in prevzel vodenje zbora duhovne sekcije Antona Martina Slomška. Ta je pel na slovenskih mašah, mešani in ženski zbor Slovenskega doma pa je po prestopu Vinka Gla-

Fotografija z enega od koncertov zbora Slovenskega doma v 70-ih letih minulega stoletja.

snoviča v zbor duhovne sekcije prevzel **Petar Kutnjak**. Drugo pomembno srečanje, na katerem nastopa mešani zbor Slovenskega doma, razen Tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, je *Primorska poje*, ki od leta 1970 poteka vsako leto v različnih krajih Primorske. Zbor Slovenskega doma je na njem prvič nastopil leta 1997. Mešani pevski zbor Slovenskega doma je redno nastopal na prireditvi Kulturno ustvarjanje narodnih manjšin v Koncertni dvorani Vatroslava Lisinskega v Zagrebu, ki poteka od leta 1998. Treba je omeniti, da je član društva Marijan Horn v tem času pisal besedila za posamezne pesmi, ki jih je potem uglasbil **Petar Kutnjak**. Ena od uglasbenih pesmi Marijana Horna je bila tudi *Slovenski dom naš drugi dom!*, ki je postala himna Slovenskega doma. Slovenski dom je 1998 angažiral

tudi novega stalnega dirigenta **Franca Keneta** iz Globokega, ki je zbor vodil do leta 2011. Po Kenetu je zborovodkinja za kratek čas postala **Anamarija Šimičič**, za njo pa je bil za novega zborovodjo konec leta 2011 izbran **Ivica Ivanović**, ki zbor vodi še zdaj. Po **Ivanki Nikčević**, ki je bila dolgoletna predsednica zbora, je leta 2014 to nalogo prevzela **Vasilija Tovarloža**, od leta 2015 pa je predsednica zbora **Stanka Herak**.

Najtežje obdobje pevskega zbora, a tudi Slovenskega doma, je bilo vsekakor obdobje pandemije koronavirusne bolezni leta 2020 in 2021, ko v glavnem ni bilo nastopov, pa tudi vaje so bile občasno za krajša ali daljša obdobja prekinjene. Danes zbor šteje 27 pevcev in pevk.

Filip Škiljan

ZBOR SLOVENSKI DOM ZAGREB - sedanja sestava

Sopran	Alt	Tenor	Bas
Alenka Krajač	Blaga Gordana Marmilić	*Biserka Aldić	Josip Marmilić
Adica Dobrić Jelača	Cvijeta Pandol-Udiljak	Franc Rop	Marjan Dirnbek
Barica Žlogar	Ljubica Ivanišević	Ivan Bernetič	
Božena Pavlič	Marija Bjelić	*Jadranka Čiček	
Božica Vodeničar	Marija Nemeč	*Nada Konatarević	
Branka Popović	Majda Piskernik	*Vasilija Tovarloža	
Fadila Lizačić	Stanka Herak		
Irena Klarić	Stanka Novković		
Ludovika Mustić			
Mila Vogleš			
Višnja Mordej			

*Pevke so razporejene med tenorje, ker zbor nima dovolj moških tenorjev.

Organi manjšinskih organizacij o financah in programih

V Prešernovi dvorani Slovenskega doma Zagreb je bila 21. novembra seja Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ), nato pa še seja upravnega odbora Slovenskega doma Zagreb. V ospredju so bile finančne teme in programi, ki naj bi jih izvedli v prihodnjem letu.

Na dnevnem redu seje SSNM MZ so bili predlog finančnega načrta za leto 2023 in projekcija načrta za 2024 in 2025, predlog programa dela za leto 2023 in sklep o spremembi finančnega načrta za leto 2022. Navodila in zneske za izračun finančnega načrta smo, tako kot vsa leta do sedaj, dobili od Koordinacije svetov in predstavnikov nacionalnih manjšin Mesta Zagreb. Novost je ta, da je prvič narejen v evrih in izražen posebej za t. i. hladni pogon in programe. Za vse zagrebške manjšine je v Mestu Zagreb za leto 2023 predvidenih nekaj več kot 1,1 milijona evrov, od tega naj bi bilo Slovencem namenjenih skoraj 80 tisoč evrov, od tega 63.400 za „hladni“ pogon, 16.400 pa za izvedbo programov.

Na seji upravnega odbora Slovenskega doma Zagreb so bili glavna tema razpisi za leto 2023. Svet za narodne manjšine RH še ni objavil razpisa za leto 2023, ker Sabor še ni

sprejel proračuna, a kot smo izvedeli naj bi se finančna sredstva za manjšine zvišala. Koliko jih bo, bo znano, ko bo proračun sprejet. Predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc**, ki je vodil obe seji, je podrobno pojasnil razporeditev letošnjih finančnih sredstev po posameznih programih in dodal, da bomo za prihodnje leto zahtevali več sredstev za vse skupine programov zaradi upoštevanja inflacije. Razpis Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu je bil odprt do 30. novembra, na podlagi programa iz leta 2022 je narejen predlog finančne konstrukcije, priložena bo tudi vsebinska obrazložitev delovanja.

Prešernov dan in dan državnosti 2023

Med številnimi programi za prihodnje leto izstopata dva, ki ju bosta s skupnimi močmi organizirala Slovenski dom Zagreb in SSNM MZ. Prvi je obeleževanje slovenskega kulturnega praznika pod sloganom *Gremo k Prešernu!*, s katerim bomo pri Prešernovem

spomeniku pripravili kulturni program, v Domu pa bo razstava del na papirju iz stalne zbirke Galerije Prešernovih nagrajencev Kranj z naslovom *Pod istim nebom*, avtorja razstave in vodje galerije **Marka Arneža**. Predstavljena bodo dela Marjana Pogačnika, Jožeta Ciuhe, **Valentina Omana**, Tince Stegovec, Alenke Gerlovič in **Živka Ire Marušiča**.

Drugi pomemben projekt bo Dan slovenske državnosti. V okviru tega načrtujemo dogodek z nazivom *Brezčasni filmi naše mladosti*, verjetno ob zagrebških vodometih, kjer bi ob gledanju znanih, legendarnih slovenskih filmov poslušali tudi največje hite slovenske filmske glasbe v izvedbi simfoničnega orkestra z vrhunskimi solisti. Povabljeni bosta tudi nova slovenska predsednica **Nataša Pirc Musar** in njen hrvaški kolega **Zoran Milanović**.

(akm)

POUK SLOVENŠČINE

Kako pritegniti otroke in mladino?

Slovenski dom Zagreb so 16. decembra obiskali predstavniki slovenskega ministrstva za izobraževanje, znanost in šport **Roman Gruden** in **Eva Jurman** ter Zavoda za šolstvo RS **Brigita Žarkovič Adlešič**. S prof. **Juretom Plutom** in predstavniki Slovenskega doma Zagreb in Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb so se pogovarjali o organizaciji slovenskega pouka in kulture za otroke in mlade od 8. do 11. leta in od 12. do 17. leta starosti.

Predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc** je predstavil dosedanja prizadevanja za uvedbo dopolnilnega pouka slovenščine in izpostavil, da je največja težava kako pritegniti otroke, ki so sicer močno obremenjeni z zunajšolskimi aktivnostmi in drugimi obveznostmi. Leta 2020 je lektorica slovenskega jezika **Simona Gotal** začela s poukom v društvu, na katerega je prihajalo lepo število otrok, toda izbruh koronavirusa je na žalost prekinil nadaljevanje.

Trenutno so za dopolnilni pouk, ki naj bi potekal v prostorih Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb na Remetinečki cesti 77 b prijavljeni samo štirje otroci, potrebno število za izvajanje pouka pa je 5 otrok. „Upamo, da se bo še kdo prijavil“, je dejal profesor **Jure Plut**, ki naj bi po novem letu poučeval tudi pouk slovenskega jezika po modelu C na gimnaziji **Lucijana Vranjanina** Zagreb, s katero je dogovorjeno sodelovanje, čaka se le še na končno odobritev hrvaškega ministrstva za izobraževanje in znanost.

Roman Gruden je med drugim poudaril, da ima slovenska skupnost vso podporo ministrstva za izobraževanje v prizadevanjih, da bi spodbudili rojake k večjemu odzivu za pouk, in da se zavedajo, da se ne da nič narediti od danes na jutri. Za vzpostavitev pouka je treba vključiti otroke v društvene aktivnosti in pripraviti dogodke, ki so namenjeni njim, kot so miklavževanje, razne delavnice, igralnice in podobno. **Eva Jurman** je omenila tečaje in poletne šole slovenščine

v Sloveniji, ki se jih lahko brezplačno udeležijo učenci slovenskega jezika v organizaciji Slovenske izseljenske matice, Centra šolskih in obšolskih dejavnosti, Svetovnega slovenskega kongresa in drugih, **Brigita Žarkovič-Adlešič** pa je govorila o treh strateških ciljih Zavoda za šolstvo RS: digitalizaciji, varnem in spodbudnem okolju in trajnostnem razvoju, ki mu moramo slediti, če želimo preživeti.

O pouku slovenskega jezika na Hrvaškem lahko več preberete na straneh od 24 do 26.

(akm)

Eva Jurman, Brigita Žarkovič Adlešič, Roman Gruden, Jure Plut, Darko Šonc, Agata Klinar Medaković (z leve). Foto: Matic Zakonjšek

SLOVENŠČINA ZA OTROKE IN MLADINO!

Slovenski dom Zagreb in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb organizirata pouk slovenskega jezika in kulture. Zbiramo prijave za pouk slovenščine in slovenske kulture. Sproščena tedenska aktivnost za otroke in mlade, ki bi si radi odprli nove možnosti, predvsem pa spoznavali govorico svojih sorodnikov in znancev.

Kje?

V prostorih Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb na Remetinečki cesti 77 B. Predviden začetek je januarja, termin bomo določili po dogovoru.

Več informacij pri učitelju Juretu Plutu (jplut96@gmail.com ali +386 41 880 551)

Možda ćeš jednog dana studirati u
Ljubljani, otkriti ljubav u Piranu, poslovati u
Mariboru ili otići na odmor u Alpe ...
slovenski je lijep i koristan.

Skeniraj QR kod
za prijavu i
više informacija

dopolnilni pouk slovenskega jezika dopunska nastava slovenskog jezika

*pridruži se
i otkrij ostatak kolača*

PRIDRUŽI SE

Kulturno prosvjetno društvo Slovenski dom Zagreb

Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba
Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb

POUK SLOVENSKEGA JEZIKA IN KULTURE PO MODELU C!

Načrtujemo tudi pouk slovenskega jezika in kulture po modelu C, ki vključuje učenje slovenskega jezika in kulture. Potekal bo na Gimnaziji Lucijana Vranjanina Zagreb v Malešnici, štiri šolske ure tedensko, predvideno od januarja 2023.

Za vse učence bodo zagotovljeni učbeniki in drugo didaktično gradivo.

Pouk slovenskega jezika in kulture po modelu C se obravnava kot izbirni predmet, kar pomeni, da se ocena vpiše v spričevalo.

Informacije: slovinci.zagreb@zg.t-com.hr, tel: 01-6525 973

Obisk Pokrajinskega muzeja v Mariboru

Člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb smo 26. novembra obiskali Pokrajinski muzej Maribor, ki domuje v mariborskem gradu v središču mesta. Od začetka njegove gradnje v 15. stoletju se je grad prek številnih prezidav v času različnih plemiških družin precej spreminjal preden je dobil današnjo podobo.

Muzej je bil v gradu ustanovljen leta 1903 in od takrat se zbirke samo dopolnjujejo. V njih se nahajajo materialni dokazi o znamenitih ljudeh in življenju v tem okolju. Muzej hrani arheološko in kulturno zgodovinsko premično dediščino z območja sedanjih 23 občin. Ob ogledu stalne muzejske razstave smo spremljali začetke muzeja v Mariboru in njegov razvoj v Pokrajinski muzej Maribor od leta 1896 do 2003. Potem smo se spoznali s tisočimi predmeti, med katerimi najstarejši pričajo o življenju v kameni dobi, pa z eksponati iz srednjega in zgodnjega novega veka, kjer nekatere makete prikazujejo način življenja različnih družbenih slojev v Mariboru. Rekonstruirana dimnica in gostilna sta pri nekaterih izmed nas obudili spomine, saj so se take zadržale še dolgo v 20. stoletje na podeželju po vsej Sloveniji. Sprehod skozi stalno muzejsko razstavo smo sklenili z ogledom rekonstrukcije historične lekarne s konca 19. stoletja.

Muzejske zbirke izvirajo iz različnih obdobjih od mlajše kamene dobe do danes in so tematsko razdeljene: arheološka, etnološka, zbirka orožja, ki po obsegu spada med največje zbirke v Sloveniji, zbirka pečnic, kositrnih vojakov, razglednic, numizmatična zbirka, zbirka praporov, pohištva, zbirka likovne umetnosti, obrtna zbirka, zbirka ur, svetil, glasbil, mode, uniform (vojaške in civilne), liturgičnega tekstila. Občudovanja vredna je veličastna Viteška dvorana z bogatimi stropnimi poslikavami in štukaturami.

Pod vodstvom kustosa smo se ob nekaterih zbirkah zadržali dlje, pri drugih manj. Smo pa vsem razlagam radi in z zanimanjem prisluhli. In velja si zapomniti misel, ki je zapisana na straneh Pokrajinskega muzeja Maribor: „Preteklost je za nami. Ne žalujmo zanjo, ampak najboljše vzemimo s seboj v prihodnost”.

Stanka Herak

Ogled bogate zbirke umetnosti v Pokrajinskem muzeju Maribor. Foto: akm

RAZSTAVA

V sodelovanju z naravo

V Prešernovi dvorani Slovenskega doma Zagreb se je 9. novembra na samostojni razstavi z naslovom *V sodelovanju z naravo* predstavil zagrebški umetnik slovenskih korenin Denis Kraškovič. Diplomiral je na kiparskem oddelku Akademije za likovno umetnost v Zagrebu, magistriral pa v Ljubljani na tamkajšnji Akademiji za likovno umetnost.

Na razstavi so bili predstavljeni videi, kipi, slike in risbe, ki se ukvarjajo s problematiko izumrtja narave in naravnih habitatov. „Narava je del nas in mi smo del narave, zato je zelo pomembno, da jo ohranimo, kot tudi njene habitate. Planet je v težavah, še posebej zaradi našega slabega odnosa do narave. Razstavo posvečam svoji

Razstava Denisa Kraškoviča je v Slovenskem domu naletela na lep sprejem in pozitivne kritike. Foto: akm

družini s slovenske strani, moj oče je Slovenec” je ob tej priložnosti dejal Kraškovič in izrazil zadovoljstvo, da je po dolgem dogovarjanju, ki se je začelo že pred izbruhom koronavirusa, razstava končno uresničena. Po avtorjevem in po nagovoru predsednika Slovenskega doma Zagreb Darka Šonca je sledil še ogled kratkega video posnetka *Stabat Mater* (lahko si ga ogledate na: <https://www.youtube.com/watch?v=Yz1IvqVxOks>).

Predmet Kraškovičeve obravnave je predvsem živalski in rastlinski svet, kot bistvo vsega obstoja. V svojih delih ni tragičen, ne išče izraza apokalipse, temveč se skuša s tegobami sodobnega sveta in življenja spopadati s humorjem in ironijo. Razstavljal je na številnih samostojnih in skupinskih razstavah na Hrvaškem in v tujini. Je avtor 18 javnih skulptur, med katerimi so najbolj znane: Kit na jezeru Jarun v Zagrebu, Morž in Janje pred Areno Zagreb, skupina skulptur Dobrota v Kostonjci na Krki ter dve monumentalni skulpturi Neandertalec v Krapini. Denis Kraškovič živi in dela kot svobodni umetnik v Zagrebu.

Otvoritev razstave je minila v prijetnem vzdušju in lepem številu obiskovalcev, ki so se še dolgo zadržali v Slovenskem domu. Slišati je bilo veliko pozitivnih kritik, ljudje so razstavo zelo lepo sprejeli. Na koncu je bila tudi zakuska, ki je dogodek lepo zaokrožila. Razstava je bila na ogledu teden dni.

Matic Zakonjšek

Obuditev sekcije Slovenskih študentov

8. novembra smo se v Slovenskem domu (spet) sestali slovenski študentje, ki študiramo v Zagrebu. Sekcija študentov pri Slovenskem domu Zagreb je s prekinitvami obstajala in delovala že prej, vendar je njeno delo v zadnjih letih zamrlo.

Na pobudo spodaj podpisanega, kot predstavnika sekcije in namestnice Neže Pogačar smo ponovno obudili to sekcijo, ki trenutno šteje 11 članov. Upamo seveda, da se bo ta številka še povečala. Spodbuda za obuditev sekcije je bil zgotovno nedavni obisk nekdanjih študentov iz Maribora, ki so prišli obujati spomine in so pri tem povedali marsikatero anekdoto iz njihovih časov. Predvsem mi je v spominu ostalo dejstvo, da je bil nekoč Slovenski dom Zagreb izjemno znan in cenjen med prebivalci Zagreba. »Slovenec« ali »plesnjak v Slovencu«, kot so mu pogovorno pravili, je bil več generacijam znan kot kraj, kjer so se zbirali, družili in zabavali ne le Slovenci, ampak tudi pripadniki drugih narodnosti. A vsi so imeli skupno točko. Vsi so bili Zagrebčani. Menim, da je to nekaj, kar se mora vrniti v Slovenski dom Zagreb.

Sam družabni večer je minil ob sproščenem druženju in spoznavanju članov. Zelo nas veseli, da študentje prihajamo iz različnih smeri in fakultet. Največ nas je iz Glasbene akademije Zagreb, imamo pa tudi študente z Medicinske fakultete, Aka-

demije dramskih umetnosti ter Tekstilno-tehnološke fakultete. Pozitivno gledamo v prihodnost in zagotovo bo iz te skupine mladih vzknila kakšna nova ideja in projekt, ki bo obogatil Slovenski dom Zagreb. Veseli smo podpore vodstva, na katero računamo tudi v prihodnje, saj ni brez pomena slovenski rek »na mladih svet stoji«. Vsi vemo, da se vse narodne manjšine ukvarjajo z istim

velikim problemom in to je staranje članstva. Vključevanje mladih, predvsem slovenskih študentov, je zato ključnega pomena.

Ob tej priložnosti vabimo tudi morebitne nove člane, da se nam pridružijo! Verjamem, da bomo pritegnili kakšne mlajše člane, ki do sedaj morda niso našli motiva za prihajanje v Slovenski dom.

Matic Zakonjšek

Prvega sestanka so se udeležili (od leve proti desni): Mak Mihevc, Troy Fonda, Vito Zagode, Svit Štarkl, Neža Pogačar, Ivana Čačič in Matic Zakonjšek. Foto: mz

Slovenske študente in druge, ki se izobražujejo v Zagrebu, vabimo, da se nam pridružijo. Prav vsak je dobrodošel. Prosimo, da se javijo na elektronski naslov slovenski-dom@zg.t-com.hr ali na telefonsko številko predstavnika sekcije 097 753 4906 - Matic.

DAN REFORMACIJE

Popotovanje s Trubarjem

V Slovenskem domu Zagreb smo 31. oktobra s filmom RTV Slovenija *Pot, dokumentarni sprehod po Trubarjevih krajih* obeležili Dan reformacije, slovenski državni praznik.

Dan reformacije obuja spomin na versko, družbeno-politično in kulturno gibanje v 16. stoletju ter rojstvo slovenskega

knjižnega jezika, zahvaljujoč protestantskemu duhovniku, domoljubu, reformatorju in avtorju prve tiskane knjige v slovenskem

jeziku Primožu Trubarju.

S filmom avtorja **Andraža Poeschla**, so člani Slovenskega doma Zagreb spoznali kraje, kjer je deloval Trubar. Spremlja 16 postaj na zemljevidu današnje združene Evrope – od Trubarjevega rojstva do njegove smrti, od Raščice v Sloveniji do Derendingena v Nemčiji, od časovne omejenosti enega človeškega življenja do večnega narodovega spomina. Romanja med mesti, ki so pred petimi stoletji trajala tudi po 17 dni in več. Gre za življenjsko in realno pot, ki je pred petsto leti preseгла ozki bivalni prostor naroda, ki ga je prav on z jezikom prvič postavil na zemljevid in v zavest Evrope.

(akm)

Film *Pot, dokumentarni sprehod po Trubarjevih krajih* se začne v Trubarjevem rojstnem kraju Raščici, kjer je danes Trubarjeva domačija (na sliki), ogledate pa si ga lahko na povezavi: <https://365.rtvlo.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-kulturno-umetniški-program/48881572>. Foto: FB Trubarjeva domačija

Izložba u Karlovcu

Od 15. do 26. studenog trajala je izložba radova Šopeka, postavljena u Gradskoj knjižnici *Ivan Goran Kovačić* u Karlovcu u njihovom izložbenom salonu *Ljudevit Šestić*. Organizatori ove retrospektivne izložbe bili su Slovenski dom Zagreb, Gradska knjižnica *Ivan Goran Kovačić* Karlovac i Slovenski dom iz Karlovca.

Prigodom otvaranja izložbe srdačnu dobrodošlicu i zadovoljstvo suradnjom izrekle su ravnateljica Gradske knjižnice, **Jasmina Milovčić** i **Vedrana Kovač Vrana**, voditeljica Središnje knjižnice Slovenaca u Hrvatskoj. Izložbu je otvorio **Darko Šonc**, predsjednik Slovenskoga doma Zagreb, a prisutne je izvedbom spleta popularnih slovenskih melodija razveselio **Marjan Dirnbek**, naš „zlati orgličar“. Svakako valja naglasiti i doprinos Slovenskog doma Karlovac čije su se vrijedne članice pobrinule da otvorenje izložbe bude uz mali domjenak još ugodnije i veselije. Vrijednim kreativkama Šopeka bilo je veliko zadovoljstvo što im je pružena mogućnost da u prelijepom prostoru karlovačke Gradske knjižnice izloži dio svojih radova, nastalih tijekom šesnaest godina, koliko je prošlo od početka njihovog djelovanja u

Šopekice s domaćinima iz Karlovca na otvorenju izložbe.

Slovenskom domu Zagreb. Izloženim radovima željelo se pokazati rezultate i napredovanje vještina naših kreativki tijekom ovog, sad već zavidnoga vremenskog razdoblja. Izložile su radove u gotovo svim tehnikama kojima su se bavile. Zidove salona krasile su slike izrađene u tehnikama ulja na platnu, akrila na platnu a i tehnikom polijevanja boje. Posljednjih godina osobito su bile zainteresirane za rad s glinom, tako da je izložena lijepa zbirka radova od gline kojima je posebno naglašena slovenska pripadnost članica Šopeka. Pokazale su i izložke oslikanih upotrebnih staklenih predmeta, zatim radove ukrašene decoupage tehnikom. Kako Šopek tradicionalno obilježava božićne i uskršne praznike, izložile su i nekoliko primjeraka jaslica ali i pisanice oslikane motivima etno tradicije Slovenije. Nisu izostali ni buketići i mali cvjetni aranžmani izrađeni od cvjetova od papira aranžirani s plodovima prirode. Izložba je bila vrlo dobro posjećena, tim više što su i korisnici knjižnice, ni ne očekujući bili u prilici upoznati se s izloženim radovima tijekom dva tjedna koliko je izložba bila otvorena. U knjizi dojмова, koja je otvorena prilikom otvaranja izložbe našli su se vrlo lijepi iskazi posjetilaca o estetskom ali i umjetničkom dometu radova Šopeka, što je posebno obradovalo autorice radova.

Neki od radova nastalih u proteklih 16 godina. Obje foto: Vida Obratov

Stanka Novković

DUHOVNA SEKCIJA

Slovenske maše

Pri mašah v slovenskem jeziku v Cerкви ranjenega Jezusa nlični se izmenjujejo različni duhovniki. Tako so se od konca septembra zvrstili trije različni župniki iz Slovenije. Maševali so: **Janez Zdešar**, župnik iz Velike doline, dekan Šentjerneja g. **Anton Trpin** trikrat in prvič tudi župnik iz Cerkelj **Andrej Pažur**. Z njim so bile tri nune (**Marinka**, **Em** in **Terezija**), ki so popestrile mašo v nedeljo, 30. oktobra, potem pa smo se skupaj odpravili še v Slovenski dom. Bili so prvič v našem Domu in, kot so povedali, jih je presenetilo, kako prijetni, uporabni in urejeni so naši prostori. Ob sproščenem pogovoru smo tudi zapeli in si privoščili skromen prigrizek, ob slovesu pa smo si zaželeli, da se kmalu spet vidimo. Medtem so redno potekale tudi vaje duhovnega zbora A.M. Slomšek v Slovenskem domu.

Maše v slovenskem jeziku so za nas posebno doživetje, saj slišimo naš materni jezik še kje drugje, ne le v Slovenskem domu. Zato vabimo tudi druge, da se nam pridružijo pri slovenskih mašah v Cerкви ranjenega Jezusa.

Olga Tkalčec

Druženje po maši v Slovenskem domu Zagreb. Foto: Olga Tkalčec

NOVICE IZ ZVEZE SLOVENSkih DRUŠTEV NA HRVAŠKEM (ZSDH)

Pripravila Saša Kernjak Zubović

Ustanovljena je bila zamejska gospodarska koordinacija

V Lipici so 13. decembra podpisali dogovor o ustanovitvi Zamejske gospodarske koordinacije, v katero so vključene zamejske gospodarske organizacije iz Avstrije, Hrvaške, Italije in Madžarske. Pobudo za ustanovitev so podale zamejske organizacije z namenom medsebojnega povezovanja in sodelovanja slovenskih gospodarskih organizacij v sosednjih državah. Slovenija kar 30 odstotkov blagovne menjave ustvari s sosednjimi državami, za kar imajo po besedah slovenskega ministra za gospodarstvo **Matjaža Hana** veliko zaslug tudi stiki in pomoč zamejskih Slovencev v štirih sosednjih državah. „Gre za zgodovinski dogodek. Z matično državo bomo prvič povezali vse vključene slovenske zamejske gospodarske organizacije“, je bil navdušen Han. „Živimo v majhnem skupnem prostoru in vsi vemo, da so težave - in to ne le gospodarske - tako kompleksne, da jih brez medsebojnega povezovanja ne bomo mogli rešiti,“ je k temu dodal pobudnik ustanovitve koordinacije in predsednik Slovenske gospodarske zveze iz Celovca **Benjamin Wakounig**. Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu **Matej Arčon** je ob tem kot pomembna vidika ustanovitve koordinacije izpostavil ohranjanje skupnega slovenskega narodnega in kulturnega prostora ter krepitev skupnega gospodarskega prostora. V imenu Zveze slovenskih društev na Hrvaškem se je podpisala udeležila predsednica **Barbara Riman**.

Foto: Nebojša Tejić/STA

Srečanje učiteljic in učiteljev slovenskega jezika na Hrvaškem

21. in 22. oktobra je ZSDH v sodelovanju z Inštitutom za narodnostna vprašanja (INV) gostila učitelje slovenskega jezika na Hrvaškem. Izobraževanja v prostorih Zveze na Reki so se udeležili tudi predstavniki slovenskega Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (**Roman M. Gruden**), hrvaškega Ministrstva za znanost in izobraževanje (**Milan Vukelić**) ter Veleposlaništva RS v Zagrebu (**Tamara Plankar**).

Prvi dan je bil zelo aktiven. Dr. **Irina Moira Cavaion** je predavala na temo Poučevanje slovenskega jezika kot jezika soseda – project Contatti, dr. **Hotimir Tivadar** pa o retoriki v slovenščini ter o slovenskem jeziku in javnem nastopanju. Oba sta zelo navdušila udeležence.

Na delavnici z naslovom *Predstavitev delovanja učiteljev in učiteljic slovenščine na Hrvaškem: izzivi in prihodnost* se je udeležencem pridružil vodja Sektorja za izobraževanje v jezikih narodnih manjšin pri hrvaškem ministru za izobraževanje Milan Vukelić.

Drugi dan so se učitelji in učiteljice podali na potep po Reki in raziskovali sledi slovenstva ter se aktivno družili in spoznavali med seboj, saj je med njimi kar nekaj novih obrazov.

Foto: FB Zveza

M.A.J. 2022 na Reki

Sredi oktobra je bilo na Reki že četrto letošnje srečanje v okviru projekta Mreža Alpe Jadran (M.A.J.), tokrat na Reki, v glavni organizaciji ZSDH. Celoten program projekta, ki je nastal na pobudo Slovenske gospodarske zveze iz Celovca, poteka v slovenskem jeziku, njegov cilj pa je povezovanje mladih iz Sloveniji sosednjih držav in njihovo spodbujanje k prepoznavanju pomena slovenskega jezika kot prednosti za nadaljnje izobraževanje, zaposlitev ali celo iskanje priložnosti v podjetništvu.

Tokratnega dvodnevne dogodka na Reki se je udeležilo 35 dijakov iz Avstrije, Italije in Hrvaške. Prvi dan je dogajanje potekalo v prostorih Slovenskega doma KPD Bazovica. Regionalna razvojna agencija Zeleni kras iz Pivke je dijakom na primeru dobre prakse predstavila razvoj turističnega produkta *Explore the Wondernature*, Dina Pivka - Center o velikih zvereh pa je za dijake pripravil zelo zanimivo delavnico na temo prostoživečih živali oz. velikih zveri na območju Dinaridov.

Dopoldne drugega dne pa je bilo namenjeno športnemu ribolovu, ki je bil organiziran na glavnem reškem pomolu *Molo Longo*, pod vodstvom reškega ribolovnega društva ŠRD Luben.

Sklepna prireditev letošnjega dela projekta M.A.J. 2022 je potekala 11. novembra v Ljubljani, kjer so udeležence iz Hrvaške, Italije, Avstrije in Madžarske v državnem zboru sprejeli predstavniki slovenske države, ogledali pa so si tudi obnovljeno stavbo Cukrarne. Iz Hrvaške so se sklepnega dejanja 5. sezone projekta M.A.J. udeležili dijaki iz Varaždina in Reke.

Foto: FB Zveza

Literarni natečaj Zveze slovenskih društev na Hrvaškem

Zaključil se je literarni natečaj z naslovom Muca Copatarica, ki je potekal pod okriljem ZSDH. Na letošnji razpis za literarni natečaj je prispelo kar 55 prispevkov, od tega 7 srednješolskih in 48 osnovnošolskih. Vsi sodelujoči so napisali zelo doživljene in izvirne prispevke, v katerih so na svojstven način priredili pravljico o mucu Copatarici. Strokovna komisija literarnega natečaja je bila nad prispevki navdušena. Odločitev je bila zahtevna, zato so se odločili podeliti kar dve drugi in dve tretji mesti v vsaki kategoriji. Številni dobro napisani prispevki so dokaz, da interes za pisanje v slovenščini med mladimi na Hrvaškem obstaja, je med drugim ugotovila komisija.

75 let delovanja slovenskega društva Bazovica

Oktober je minilo tričetrt stoletja od ustanovitve društva Slovencev na Reki - Kulturno prosvetnega društva Bazovica. Društvo Slovenski dom - KPD Bazovica je 26. novembra ob spoštljivem jubileju pripravilo slovesnost v Hrvaškem kulturnem domu (HKD) na Sušaku. Na njej so predstavili zgodovino društva in razkošje njegovega delovanja.

Slovesnost so v predddverju obogatili z razstavo karikatur **Bojana Grlice**, pred dvorano pa z razstavo slik likovne skupine. S krajšim nastopom je v večer lepo uvedel MePZ KPD Bazovica pod vodstvom dirigenta **Zorana Badjuka**, povezovalca, **Eva Ciglar** in **Vitomir Vitaz**, pa sta med posamezne točke poznejšega programa na zanimiv način vpletla pregled delovanja društva skozi sedem desetletij in pol: nastanek po drugi svetovni vojni, pomembno vlogo prve predsednice Zore Ausec – zaslužne tudi za vzpostavitev slovenskega osnovnošolskega oddelka in pridobitev poslopja, današnjega Slovenskega doma – ter dejavnost skupin in posameznikov, ki so s svojim prizadevnim delom soustvarjali razvoj društva, ohranjali jezik in kulturo ter bogatili tudi sicer narodnostno pisano reško okolje. Spomnila sta tudi na nekatere rojake, posebej zapisane v zgodovini društva, kot so legendarni gledališčnik Alojz Usenik, Slavko Arbiter, katerega pesmi na repertoarju ohranja MePZ, nekdanja baletna plesalka v reškem gledališču Sonja Kern Svoboda, priljubljena in zelo uspešna vodja folklorne skupine skoraj trideset let ... Spomini so se vrstili, zlasti so jih obudile sočasno predvajane arhivske fotografije (nekatero sicer z nepotrebno odrezanimi nekdanjimi

veljaki) in marsikomu utrnile tudi kakšno solzo.

Navzoče v polni dvorani je pozdravila predsednica društva **Jasmína Dlačić**, z lepimi in toplimi besedami o pomenu društva pa so jih nagovorili tudi predstavniki mestnih in županijskih oblasti, predsednica ZSDH **Barbara Riman**, predstavnik Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudi Merljak** in veleposlanik RS v RH **Gašper Dovžan**. Posebej razveseljivo je bilo poleg predstavnikov slovenskih društev in svetov ter organizacij iz Slovenije v dvorani videti tudi več obiskovalcev iz Ilirske Bistrice, tako ali drugače leta povezanih z društvom in Reko.

V kulturnem programu so poleg zbora, glasbene in folklorne skupine društva sodelovali še najmlajši učenci slovenščine, ki sta jih za ljubek nastop pripravila učiteljica **Andrea Šlosar** in vodja te skupine v društvu, mladi glasbenik **Natko Štiglić**, ki jih je spremljal na kitari in se pozneje v programu tudi samostojno predstavil. Sledilo je druženje z obiskovalci, s prisrčnimi srečanji in spomini starih znancev, čestitkami in pohvalami društvu ter najboljšimi željami za prihodnje.

Celotno prireditev si je mogoče ogledati na kanalu YouTube.

Marjana Mirković

Več kot 300 ljudi, med njimi gosti iz Slovenije in drugih delov Hrvaške, je bilo na slovesnosti ob jubileju KPD Bazovica.

V bogatem kulturnem programu so nastopile skupine društva in prikazale razkošno paletu delovanja društva.

Obe foto: Istog Duško Žorž

Dobri mož v KPD Bazovica

Tudi v KPD Bazovica je prišel Miklavž in razveselil otroke z darili. So rekli, da so bili pridni, pa jim je verjel. Okoli 60 otrok je bilo, zapeli so mu in zaplesali ob melodijah otroških pesmic ter se z veseljem podali po darilce. Veselje in pričakovanje je bilo toliko večje, saj ni bilo parkljev, ki bi otroke strašili, so imel druge poti. Po dveh letih zatišja zaradi epidemije je bilo tokratno rajanje v soboto, 3. decembra prav osvežujoče za vse, tako za otroke, kot za starše.

(sg)

30 let Planike

V začetku novembra so v Slovenskem kulturnem društvu Triglav v Splitu praznovali 30. obletnico izhajanja društvenega glasila Planika. Prva številka, do zdaj jih je izšlo že 221, je izšla leta 28. septembra leta 1992, le nekaj mesecev po ustanovitvi društva, pobudnik in prvi urednik je bil Vlado Korošec, ki je uredniške vajeti kmalu predal Radetu Podobniku.

Dvorana društva je bila 9. novembra, ko so praznovali visok jubilej Planike, polna do zadnjega kotička, kar je tudi dokaz priljubljenosti glasila, ki obvešča o dogajanjih v društvu in med Slovenci v Splitu, poroča o zanimivih kulturnih, športnih in drugih prireditvah, objavlja pogovore z zanimivimi osebnostmi, daje prostor mladim in manj mladim ustvarjalcem in poskrbi tudi za kak koristen nasvet in malo zabavnega branja, vse seveda neposredno ali posredno povezano z društvom in Slovenci. Zgodovino glasila, ki je na začetku izhajalo enkrat na mesec na štirih straneh, v črno beli tehniki v fotokopirni tehniki, je povzela Vera Hrga, ki ureja glasilo od leta 2005. Prikaz je bil dopolnjen s kratkim filmom. Glasilo zdaj že vrsto let izhaja na 20-ih do 24-ih straneh v sodobni tehniki z barvnimi fotografijami, „z besedili, novicami o kulturnih dogodkih v samem Splitu pa tudi po svetu, obogateno s pesmimi članov društva, aktivnostmi Kekcev, z utrinki, ša-

lami, križankami, fotografijami, recepti in še marsičem. Lahko ga preberete od začetka do konca, mnogi ga začnejo od zadaj, ker je tam najbolj zabavno“, je dejala urednica.

Planika predstavlja dokument zgodovine SKD Triglav. „V samem začetku smo bili veseli, da smo uspeli izdati naš časopis kot informator, ki obvešča člane o dogajanjih v društvu. Po 30-ih letih vidimo, da je naša Planika še nekaj več. Zvezana v desetih knjigah, je naše arhivsko gradivo, ki priča, kaj vse se je dogajalo v našem društvu v preteklosti“, je med drugim dejal predsednik SKD Triglav Cveto Šušmelj.

Na prireditvi so se spomnili tudi članov in ustanoviteljev glasila, ki jih žal ni več med njimi, so pa, kot je bilo poudarjeno, „v naših srcih“.

Večer posvečen pisani besedi so s pesmijo in glasbo zaokrožili Pevski zbor in solo pevka Brigitte Priulla ob spremljavi Tedija Stipanovića.

Ksenija Orel 🇺🇦

Po natančno 30. letih je izšla 220. številka glasila Planika.

SAMOBOR

Srečanje Slovencev iz mesta ob meji

Ob zaključku leta so se 16. decembra v Galeriji Prica srečali Slovenci, ki živijo na območju Samobora. Ob tej priložnosti sta jih z obiskom počastila županja mesta Samobor, dr. Petra Škrobot in namestnik slovenskega veleposlanika na Hrvaškem Miha Fatur.

Po uvodnem pozdravu predstavnika slovenske nacionalne manjšine mesta Samobor Gorana Goršeta je namestnik veleposlanika Fatur spregovoril o dobrih odnosih med Slovenijo in Hrvaško, ki bodo po novem letu lahko še boljši, saj Hrvaška vstopa na območje Schengena in uvaja evro. Oboje bo zagotovo olajšalo poslovanje podjetij in življenje ljudem, predvsem tistim ob meji. Kot potrditev dobrih odnosov med državama je omenil tudi nedavni obisk bivšega predsednika Boruta Pahorja, ki je ob zaključku mandata izbral prav Hrvaško za svoj zadnji predsedniški obisk v tujini.

Županja Škrobot pa je omenila dobro sodelovanje Samobora z občino Brežice, pa tudi siceršnjo čezmejno sodelovanje podjetnikov in obrtnikov iz obeh držav, ki si izmenjujejo izkušnje tako pri projektih za pridobitev sredstev iz evropskih skladov, kakor tudi pri širitvi na slovenski oz. hrvaški trg. Velik del svojega nagovora je namenila uspešni realizaciji pouka slovenskega jezika po modelu C, ki so ga uvedli na Osnovni šoli Milana Langa v Bregani in katerega trenutno obiskuje 37 učencev. Pouk slovenščine poteka od začetka tega šolskega leta, upajo pa, da bo v prihodnje uveden tudi v osnovni šoli Samobor.

Osrednji del druženja je bil čudoviti koncert Kristjana in Adrijane, dueta iz Brežic, ki sta očarala občinstvo s poezijo, prelito v glasbo in preneseno z angelskim glasom Adrijane do vseh src prisotnih. Ob zaključku nastopa se aplavz ni podel, zato sta izvedla še eno skladbo,

pridružili pa so se jima tudi poslušalci, navdušeni nad njuno izvedbo zimzelenih in sodobnih slovenskih in hrvaških melodij, kakor tudi njihovih avtorskih pesmi.

Druženje se je nadaljevalo ob prigrizku in sproščenem klepetu ter se zaključilo z željo, da bi bilo v prihajajočem letu čim več miru in strpnosti med ljudmi, saj nas razlike ne ločujejo, ampak bogatijo, tako posameznika, kot skupnost.

Ivanka Filipan 🇺🇦

Duet Adrijana in Kristjan sta navdušila navzoče. Foto: akm

Slovensko obarvani advent v Pulju

Da smo Slovenci – in tudi pripadniki drugih manjšin, ki živimo v Pulju - deležni prekrasnega sožitja, je splošno znano. Zato ni nič čudnega, če se trudimo s svojim delovanjem po svojih močeh oddolžiti temu mestu oziroma njegovim prebivalcem. Eden od takih primerov je organiziranje glasbenega adventnega venca.

Na pobudo predsednice našega društva **Danice Avbelj** je bil v Pulju pred šestimi leti adventni venec prvič postavljen v javnem prostoru. S tem smo nadaljevali vsako naslednje leto in zdaj je to postala že tradicija. Koordinator projekta je bil od začetka naš član **Vinko Knez**, ki je organiziral izdelavo kovinskega ogrodja, kroga s premerom 3 metre v štirih delih s stiliziranimi steklenimi svečniki in steklenimi kupolami, torej primerne za postavitev na fontano, ki krasi središče našega mesta. Tudi za električno napeljavo je poskrbel naš član, **Bojan Kavčič**.

S smrekovimi vejicami pa naši člani in članice vsako leto opletejo omenjeno ogrodje. Majhna zanimivost: leta 2016 je bilo potrebno tri dni dela po osem ur, letos, po večletni praksi pa je 12 oseb pletlo le osem ur.

Vsako adventno nedeljo se v popoldanskih urah v organizaciji društva odvija prižiganje sveče. Na svečanosti se nam pridruži delegat mestne uprave, ki svečko tudi prižge. Na začetku adventa 2022 je to storila namestnica puljskega župana **Ivona Močinić**. Pred tem pa vsako leto župnik puljske mestne katedrale **Ricardo Lekaj** venec blagoslovi.

Uvodoma se odvija tudi glasbeni del. Tako je na prvo adventno nedeljo nastopil zbor Encijan, ki deluje pri našem društvu. Zapel je tri pesmi: *Gloria*, napev iz XVI stoletja, *Bijeli Božič* - Zdenka Runjić in Draga Britvića ter *Poslušajte vsi ljudje* v priredbi Vrabca Ubalda. Predsednik zbora **Branko Velimirović** je nagovoril prisotno občinstvo. Govoril je o pomenu adventnih svečk in vsem, tako prisotnim kot tudi na splošno prebivalcem mesta, zaželel lep in radosten adventni

čas v pričakovanju tradicije praznovanja božičnih praznikov. Naša člana **Srečko Savretić** na violini in **Martina Kurelić** na klavirju sta na drugo adventno nedeljo priredila kratek koncert božičnih skladb.

Na tretjo adventno nedeljo je nastopil italijanski pevski zbor Lino Mariani, s katerim lepo sodelujemo. Zbor Encijan pa je ponovno nastopil na četrto adventno nedeljo.

Klaudija Velimirović 🗨️

Puljski župan Filip Zoričić se je pred prižigom prve svečke pohvalno izrazil o tem projektu slovenskega društva. Na levi zborovodkinja Laura Marin. Foto: Walter Zanco

KARLOVEC

Od glasbe, do psihologije in osvajanja veselja

Slovenci v Karlovcu imajo bogato ponudbo različnih predavanj na mnogotere teme. Tako so lahko v mestni knjižnici pred slovenskim praznikom, Dnevom reformacije (31.10) poslušali predavanje članice društva **Tene Bunčič** o reformaciji v glasbi. Prav tako so se lahko seznanili z življenjem in delom slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika ob 150. obletnici njegovega rojstva, o čemer je predavala prof. **Frida Biščan**. Članica društva, profesorica psihologije **Sonja Gosta Jerman** pa je za vse zainteresirane pripravila predavanje o psihologiji včeraj, danes in jutri.

Nadaljevala so se tudi predavanja iz cikla ZTIM-5 (znanost, tehnologija, inženirstvo, matematika), ki so tokrat zajela teme od medicine preko učinkovitih prezačevalnih sistemov do veselja. Nadaljuje pa se tudi redni pouk slovenščine za člane slovenskega društva, ki poteka na daljavo, prek aplikacije Zoom.

Naj še omenimo razstavo izdelkov ustvarjalne delavnice Šopek iz Slovenskega doma Zagreb, o čemer pa podrobneje pišemo na strani 14.

(mdt) 🗨️

Predavanje prof. Tene Bunčič: Glasba v reformaciji. Foto: Frida Biščan

Zgodovina društva skozi oči in fotografske leče Marijana Husaka

V Državnem arhivu Varaždin je na ogled razstava fotografij prof. Marijana Husaka, dolgoletnega aktivnega člana slovenskega društva, ki je bil tudi foto-kronist društva. Otvoritve, ki je bila 12. decembra, so se udeležili mnogi člani društva in znani Varaždinci, ki so razstavo ocenili kot verodostojen prikaz dejavnosti Slovencev v tem delu Hrvaške.

Avtor, prof. Husak, tudi nekdanji predsednik SKD Nagelj je povedal, da so slike razdeljene po dejavnostih. „Na vsaki sem bil in vselej sem imel fotoaparata pri sebi in beležil, kar sem videl. Deset let sem fotografiral in dokler bom lahko hodil in se udeleževal dejavnosti društva, bom slikal“, je dejal.

Predsednica društva **Martina Lesjak** je ocenila, da bodo lahko obiskovalci skozi oči njegovega fotoaparata spoznali delovanje društva Nagelj in izrekla upanje, da bo avtor še dolgo spremljal in fotografiral vsa prihodnja dogajanja, jih s tem dokumentiral in poskrbel, da bodo ostala v trajnem spominu. Sicer je še poudarila, da je bilo leto, ki se izteka, boljše od minulih dveh in da so srečni, da so se lahko spet družili ter opravljali svoje poslanstvo, to je predstavljanje Slovencev v Varaždinski županiji.

Otvoritve se je udeležil namestnik varaždinskega župana **Miroslav Marković**, tudi sam pridružen član SKD Nagelj. Kot je dejal, ta razstava potrjuje entuziazem članov in daje nekoliko drugačen pogled na zgodovino društva. Avtor je v sebe vtikal to mesto in slovensko kulturno društvo in te fotografije kažejo, kako se je slovenska manjšina identificirala v mestu Varaždin v zadnjih skoraj dveh desetletjih.

Poslanka v Saboru **Barbara Antolić Vupora** pa je otvoritvi opozorila, da dejavnost slovenske manjšine na območju Varaždina ni sporna, da pa se njene aktivnosti žal ne odražajo na številu Slovencev. „Vidimo, da se število pripadnikov manjšine vsako leto zmanjšuje in da ne bomo imeli več pravice do predstavnika v Mestu Varaždin. V zadnjih desetih letih se je število Slovencev skoraj prepolovilo“. Antolić Vupora ob tem poudarja pomen te razstave, saj dokazuje pestro dejavnost društva in vseh, ki spremljajo njegovo delovanje, saj se vrednost manjšine meri po tem, kar skozi daljše obdobje zapusti na prostoru, kjer živi.

Otvoritev razstave je popestril nastop pevskega zbora, razstava pa bo na ogled do 13. januarja 2023.

(hia.com.hr, mb, dab)

Otvoritev razstave fotografij prof. Marijana Husaka. Avtor je prvi z desne. Foto: Krešimir Đurić

Prof. Marijan Husak je profesor fizike in vodja fizikalnega kabineta na Prvi gimnaziji Varaždin. Rodil se je leta 1940 v Zagrebu, za ljubezen do fotografije pa je v veliki meri zaslužen njegov oče, ki je imel na Bledu svoj fotografski atelje. Mama je iz Mojstrane, v kateri je odraščal do začetka šolanja. Diplomiral je fiziko na zagrebškem PMF-u.

Je aktiven član Slovenskega kulturnega društva Varaždin in je od njegove ustanovitve s svojim fotoaparatom beležil dejavnosti društva in slovenske manjšine. Tristo fotografij, razstavljenih v dvorani Državnega arhiva v Varaždinu, je le manjši del celotne zbirke, ki je nastala v poldrugem desetletju.

ZA LEPŠO IZGOVORJAVO

Gingo v deželi besed v Karlovcu

V Mestni knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ v Karlovcu smo bili v veseli družbi gostov iz Slovenije, logopedinje **Petre Kavšek Vrhovec** ter profesorice **Dragice Šteh** in **Veronike Bakač**, ki so nam predstavile otroško slikanico *Gingo v deželi besed*.

Glavni junak Gingo je v obliki ročne lutke preko »jezične« animacije zabaval otroke, starši pa so dobili koristne ideje, kako na zabaven način krepiti otrokov govorno-jezikovni razvoj in se naučili nekaj logopedskih trikov, ki spodbujajo pravilno izgovorjavo določenih glasov.

V knjigi se skozi 22 kratkih in preprostih zgodb glavnega junaka Ginga izmenjujejo velike in male črke z namenom spoznavanja abecede in učenja branja. Posamezna zgodba je prirejena za prepoznavanje ali pridobivanje točno določenega glasu. Nazorne in slikovite ilustracije v knjigi nas vodijo k poimenovanju, naštevanju, tvorjenju povedi ter tudi k vajam motorike govornikov. V zgodbah so pesmice in rime, ki spodbujajo k ponavljanju in s tem k utrjevanju pridobljenega glasu. Knjiga je posebna prav zato, ker so v njej dodane strokovne logopedске ideje in nasveti za vaje.

Slikanica je namenjena otrokom med 2. in 8. letom starosti. Več informacij lahko najdete na: www.gingotalk.com.

Vedrana Kovač Vrana

Otroci so radovedno spremljali predstavitev slikanice o Gingu. Foto: Ivana Mihalić

Učenje slovenskog, hrvatskog i talijanskog jezika

U Znanstveno-istraživačkom centru Koper osmislili su međunarodni projekt *Contatti* koji uključuje učenje slovenskoga jezika u Italiji te učenje talijanskog i slovenskog jezika u Hrvatskoj. Projekt vodi dr. Irina Moira-Cavaion, a namjera je potaknuti učenike da poboljšaju svoje međukulturalna znanja, uče i upoznaju drugi jezik, u ovom slučaju jezik svojih bliskih susjeda.

U projektu sudjeluju osnovne škole iz Buzeta (6. a razred) i Sečovlja u Sloveniji (8. b) te učenici niže srednje škole u Trstu (3. b) koji uče slovenski kao izborni predmet. Suradnja je počela krajem prošle školske godine virtualnim sastancima učenika uključenih u projekt, a ove školske godine, nakon sastanka učitelja uključenih u projekt koji se održao u Sečovlju početkom školske godine, dogovorene su daljnje aktivnosti.

Učitelji škole iz Buzeta koji su uključeni u projekt su: učiteljica slovenskoga jezika i nositeljica projekta u našoj školi **Darja Čubrić**, ravnateljica **Jadranka Bartolić-Muzica**, učiteljica informatike i razrednica 6. a razreda **Sabina Brojan-Marušić**, učitelj talijanskoga jezika **Livio Bartolić**, učiteljica hrvatskog jezika i povijesti **Kristina Pavletić-Prodan**, učiteljica geografije **Monika Lazarić** i učiteljica likovne kulture **Živa Kutnjak**.

Tema projekta je Parenzana, uskotračna pruga, koja je povezivala hrvatski i slovenski dio Istre s talijanskim dijelom. Prometovala je od Poreča do Trsta početkom 20. stoljeća i snažno je utjecala na gospodarski razvoj krajeva kroz koje je prolazila.

Susret učenika triju škola bio je u ponedjeljak, 14. studenoga 2022. u Osnovnoj školi Sečovlje. Učenici su podijeljeni u skupine u kojima su radili cijeli dan. Najprije su radili u slikarskoj radionici gdje su uz predloške izrađivali svoje radove na temu Parenzane i u klesarskoj radionici u kojoj su od siporeksa izrađivali modele mostova, vlakova, tračnica, ...

Poslijepodne radili su na terenu. Obilazeći Piran rješavali su u skupinama (na sva tri jezika – hrvatskom, slovenskom i talijanskom) postavljene zadatke i pritom upoznavali ovaj prekrasni gradić. Cilj projekta je postignut, učenici su se upoznali, zblížili, komunicirali, razmijenili školska iskustva i nove spoznaje, naučili nove riječi, unaprijedili svoje komunikacijske vještine, međuljudske, međukulturalne i jezične vještine.

Suradnja se nastavlja ...

Kristina Pavletić-Prodan

U prekrasnom Piranu učenicima nije bilo teško rješavati zadatke na terenu. Foto: arhiv Kristine Pavletić Prodan

ZADAR

V objemu modrine avtorice Marije Ivoš

Slovensko kulturno društvo Lipa iz Zadra je 2. decembra ob Mednarodnem dnevnu človekovih pravic v multimedijalni dvorani Mestne knjižnice Zadar pripravilo prireditev, na kateri so predstavili dvojezično zbirko pesmi Marije Ivoš *V objemu modrine / U zagrljaju modrine*. Marija Ivoš je profesorica hrvaščine in likovna pedagoginja.

Multimedijska dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička, celotno prireditev pa je vodila **Elvira Katić**, ki je tudi recenzentka knjige. Nekdanja Marijina učenka, zadrška igralka **Žana Bumber** je brala verze iz zbirke v hrvaščini, **Vera Hrga** sicer članica splitskega Triglava pa del poezije v slovenščini.

„To kar mene navdihuje, je ljubezen za lepo in za bolečino, za vse, kar me obdaja, vse, kar me spodbuja, da grem naprej“, je povedala Ivoš. Kulturni program sta obogatila sopranistka **Nela Šarić** in kitarist **Cioslav Josip Perica**, o pomenu človekovih pravic pa sta na dogodku govorila predsednica Lipe in predsednik Triglava **Darja Jusup** in **Cveto Šušmelj**.

Razstava 15. mednarodne virtualne likovne kolonije

V Znanstveni knjižnici Zadar je bila 11. novembra otvoritev razstave 15. mednarodne virtualne likovne kolonije na temu *Sanje in resničnost - Snovi i stvarnost*.

15. let mednarodne likovne kolonije 2022 Turanj združuje 37 umetnikov iz slovenskih društev Lipa - Zadar, Triglav - Split, Istra - Pulj, Slovenski dom Zagreb, Bazovica - Reka, Slovenski dom Karlovec in Slovensko društvo Tuzla, pridružili pa so se še umetniki iz Zadra, Sv.

Filip in Jakova in Turnja ter iz Ljubljane, Novega mesta, Šmarjeških toplic in KD Studenci Maribor.

Darja Jusup

Predstavitev dvojezične zbirke *V objemu modrine / U zagrljaju modrine*. Foto: Rafaela Štulina

Ogled Ljubljane, slovenski zajtrk, adventne prireditve ...

Tudi v najmlajšem slovenskem društvu na Hrvaškem, SKD Prešeren iz Lokev, se je jeseni in posebej proti koncu leta zvrstilo kar nekaj dogodkov. Večina teh je bila namenjena mlajšim, a ne samo njim.

Del likovne skupine in nekateri učenci slovenščine smo 23. oktobra skupaj z likovno skupino iz SKD Bazovica na Reki potepali po Plečnikovi Ljubljani. Že dolgo je namreč tlela želja, da bi si ogledali slovensko prestolnico in še posebej najznamenitejša Plečnikova dela. Žal dan ni bil najbolj srečno izbran, saj so bile ta dan v Sloveniji predsedniške volitve, predvsem pa je v Ljubljani potekal tradicionalni maraton, ki je vplival na možnosti našega potepanja in gibanja po mestu. Tako je odpadel ogled Plečnikovih Žal, smo pa obiskali hišo, v kateri je od leta 1921 živel in ustvarjal, nadaljevali čez njegov Trnovski most, med vožnjo z ladjico po Ljubljanici pa smo se prepričali, kakšna je Vodna os, ki si jo je zamislil arhitekt in pelje od Trnovskega pristana ali Špice do zapornic. Kot je znano, je leta 2021 UNESCO njegovih sedem arhitektonskih del v Ljubljani, tudi omenjeno Vodno os uvrstil v svetovno dediščino.

Ena od znamenitosti Ljubljane je tudi gostilna Šestica, ki obstaja že od leta 1776, ime pa nosi po hišni številki, ki se dolgo ni spreminjala, čeprav se je spremenilo ime ulice.

Šestico omenjamo, ker smo si v njej med napornim ogledovanjem mestnih znamenitosti privoščili kosilo. Velja še omeniti, da je ogled Ljubljane vodila **Tihana Karlovič**, organizacija izleta pa je bila v rokah tajnice SKD Bazovica **Sandre Grudenič**.

19. novembra smo imeli tradicionalni slovenski zajtrk, bil je kombinacija tradicije, slastnih okusov domačega medu, masla, toplega kruha, alpskega mleka, jabolk. V okusih, zgodbah, druženju in prijetnem vzdušju smo uživali tako odrasli kot otroci.

Na praznik svetega Miklavža je otroke, učence dopolnilnega učenja slovenskega jezika, učence likovne skupine, pa tudi otroke članov SKD Prešeren obiskal Miklavž in jih razveselil s skromnimi darili. Miklavž je pridnim otrokom pustil darila na pragu.

V adventnem času smo imeli v društvu delavnice izdelovanja božičnih okraskov, peke medenjakov in sejanja pšenice za sv. Lucijo. Na delavnicah so sodelovali otroci in odrasli člani društva. V prazničnem času pa smo obiskali še najstarejše člane društva, se z njimi pogovorili in jih primerno obdarili.

Na 7. Otroškem festivalu multikulturalizma v Pulju 8. decembra so sodelovali **Marko** in **Matija Maras** ter **Leo Stojanović**, ki so pred številnim občinstvom v dvorani zaigrali pesem Franca Levstika - Psiček laje hov, hov, hov! Na nastop jih je pripravljala učiteljica **Darja Čubrič**. Otroci so bili polni lepih vtisov, mi pa ponosni na njih. Želijo si, da bi na festivalu nastopili tudi naslednje leto.

Daniela Marković 🇺🇸

Otroci so bili zelo pridni pri peki medenjakov. Foto: Marija Štokan

Martinovanje slovenskih društev v Istri

Približno 110 članov slovenskih društev hrvaške Istre in njihovih prijateljev in sodelavcev z obmejnega območja slovenske Istre se je 12. novembra udeležilo tradicionalnega praznovanja ob godu sv. Martina v Gračišču. Prireditve, ki se je v tamkajšnji domačiji Ražman začela opoldne, je organiziralo Slovensko kulturno društvo Lipa iz Buzeta, navzoči pa so najprej prisluhnili razlagi o predelavi grozdja v vino, potem pa si ogledali klet, v kateri so imeli degustacijo več vrst vina, poskusili pa so tudi sire in oljčno olje. Po tem, bolj izobraževalno zastavljenem programu, so v domači gostilni ob hrani in dobri kapljici tudi zaplesali ter se v veselem razpoloženju družili do poznih popoldanskih ur.

Boris Grželj 🇺🇸

Člani slovenskih društev iz Istre so tokrat martinovali v Gračišču in tam poskušali letino 2022 v različnih oblikah in stanjih. Foto: Bojan Številka

Izlet na Gorenjsko

V okviru programa Spoznavajmo svojo domovino smo člani Slovenskega kulturnega društva Ajda iz Umaga 19. in 20. novembra obiskali Gorenjsko. Pot nas je prvi dan vodila do Bleda. Vreme nam je bilo kljub slabi vremenski napovedi naklonjeno, no, vsaj deževalo ni.

Na sprehodu okoli Blejskega jezera smo občudovali prekrasno naravo in bisere kot so edini slovenski naravni otoček s cerkvico sredi jezera, Blejski grad, znamenite vile, lepi hoteli in kopalnišča in še marsikaj lepega.

Naš naslednji postanek je bil pri Bohinjskem jezeru, ki je največje naravno jezero v Sloveniji. Večji del skupine je izkoristil priložnost in se z gondolo odpeljal na Vogel, od koder je veličasten razgled, ostali pa so se po poti s 563-imi stopnicami povzpeli do slapa Savica, ki očara s svojo lepoto. Ni čudno, da je navdihnil Prešerna za njegovo pesnitev Krst pri Savici.

Pozno popoldne smo se odpravili do hotela Jezero v Ribčevem Lazu, kjer smo bili nastanjeni. Po dobri večerji je sledilo prijetno druženje. Ker so bile z nami pevke našega ženskega pevskega zbora, se je kar hitro zaslišalo njihovo petje, ki so mu pritegnili še ostali.

Naslednji dan smo se po zajtrku najprej odpeljali v dolino pod Poncami, do Planice, kjer so svetovno znane smučarske skakalnice in letalnice. Nekateri med nami so jih videli prvič v živo in bodo zdaj gotovo drugače doživljali televizijske prenose smučarskih skokov, drugi pa smo obujali spomine na srednješolske izlete v Planico, nepozabno vzdušje in bučno navijanje. Ja, zelo pogumen moraš biti, da

se spustiš po zaletišču, smo naglas ugotovljali. Ob vznožju skakalnic smo naredili skupno fotografijo za spomin. Še sonce je posijalo, ko smo pot nadaljevali do lepo urejene Kranjske Gore, kjer smo se sprehodili po kraju. Naslednji postanek smo imeli v Naklem, v gostilni Marinšek, kjer so nam postregli s tradicionalno domačo hrano, telečjo obaro, ajdovimi žganci in kremno rezino.

Na poti proti domu smo se ustavili še v Kranju, kjer sta nas pričakali dve vodnici in nas popeljali na ogled vseh glavnih znamenitosti kulturne in naravne dediščine mesta. Začelo se je že temniti, ko smo se še zadnjič fotografirali pri Prešernovem gledališču ob kipu Prešerna, ki je največji kip kakega pesnika na svetu.

Vesna Šereš

Skupna fotografija za spomin ob vznožju planiških skakalnic. Foto: Vesna Šereš

FOTOGRAFIJE

Razstava fotografij miniatur društva Fijaker

Tudi razstava fotografij društva Fijaker, ki jo zdaj že tradicionalno gostimo v prostorih Slovenskega doma Zagreb, se je vrnila v obsegu, v kakršnem je bila pred pojavom covid. Za 12. Salon miniatur - razglasitev zmagovalcev je bila 13. decembra - je skoraj 45 avtorjev poslalo 175 fotografij.

Poleg naših ustaljenih in stalnih udeležencev so se pojavili novi z izvirnimi idejami. Žirija je imela zahtevno nalogo izbrati najboljša dela. za najboljšo fotografijo je razglašena fotografija **Kristine Matijaš** iz Siska. Žirija je podelila še dve drugi in tri tretje nagrade ter 6 pohval. Izkupiček od prodaje fotografije smo namenili v humanitarne namene združenju Ozana, ki skrbi za osebe z intelektualnimi težavami. Sama podelitev fotografij je bila drugačna kot smo planirali. Istočasno je bila

nogometna tekma svetovnega prvenstva, ki jo je odigrala hrvaška reprezentanca. Načrtovano druženje je bilo skrajšano, ker je del obiskovalcev pohitel na ogled tekme ali pa odšel prej v bojazni pred prometnimi zamaški. Kljub temu je triurno prijetno druženje razveselilo vse in dalo organizatorjem spodbudo, da z veliko ljubezni in truda pripravimo naslednji salon miniaturne fotografije v letu 2023.

Rolando Nikčević

Doprinos Židova kulturi u Hrvatskoj

U okviru projekta *Razumijem te, čujem te*, 9 studenoga u Slovenskom domu Zagreb održana je tribina *Doprinos Židova kulturi u Hrvatskoj*. Projekt je uz potporu Grada Zagreba ostvaren u suradnji s Centrom za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust. Za najveći broj sudionika tribina pa tako i tijekom ove u Slovenskom domu Zagreb, osobito zanimljiv bio je dio o znamenitim židovskim ličnostima u svijetu gospodarstva, znanosti ili umjetnosti.

Izlaganje na tu temu održala je autorica ovog teksta Jasminka Domaš.

Kao pripadnica židovske manjine duboko sam svjesna da ovaj grad ne bi bio tako lijep i uspješan da svoj velik doprinos na svim poljima nisu dali različiti ljudi i narodi, koji su ostavili u Zagrebu neizbrisiv trag. Naravno, oni koji su manjina uvijek mogu i moraju sebi i drugima postaviti pitanje do koje smo mjere integrirani u društvo i postoje li trenuci kad se tako ne osjećamo.

Znameniti arhitekti ...

No u našoj, nazovimo je, šetnji Zagrebom podsjetila sam, među ostalim, na znamenite arhitekta koji su u samom središtu sagradili stotinjak zgrada i Zagrebu dali urbani izgled. Posebno se ističu arhitekti Hoenisberg i Deutsch. Tako su na Trgu bana Jelačića podigli kuću Kolmar, Rado i Elsa-fluid dom. Na zelenoj potkovi ističe se palača Schlesinger poznata kao Hotel Palace, zatim tu je i zgrada Vlahe Bukovca na Trgu kralja Tomislava s Valdecovim kipom na vrhu Rođenje genija. Osobitu pažnju plijeni i kuća od keramičkih pločica u Gundulićevoj 20. kao i zgrada Etnografskog muzeja čiji je osnivač Židov Salamon Berger. I kad smo već u središtu grada, uoči NDH, u Hrvatskom narodnom kazalištu nastupala je već s pet godina najveća zvijezda tadašnjega hrvatskog glumišta Lea Deutsch, koja je nažalost sa 16 godina bila 1943. ugrurana u

Jasminka Domaš i Dunja Sepčić (s lijeva). Foto: akm

vlak za Auschwitz u kojem je i umrla, a u logorima smrti u NDH i izvan tog područja ubijeno je oko osamdeset posto članova židovske zajednice u Zagrebu.

No vratimo se ipak vremenu uoči Drugoga svjetskog rata i sjetimo se Willima Schwarza, koji je dobio koncesiju za izgradnju prve telefonske mreže u Zagrebu dok je dr. Izidor Steinhard 1914. osnovao Zaraznu bolnicu, a Ivo Stern bio je suosnivač Radio Zagreba.

... i industrijalci

Posebno poglavlje moglo bi se ispisati o židovskim industrijalcima i njihovim zaslugama za razvoj Hrvatske na gospodarskom polju. Danas svi znamo za tvornicu Kraš, a nekad je bila poznata pod nazivom Union, po dvojici uspješnih ljudi imenom Deutsch i Koenig, pa svima nam znani bomboni bronhi i 505 s crtom - njihov je izum.

Koliko smo samo puta slušali koncert u Muzičkom paviljonu na Zrinjercu ne znajući da je to dar Zagrebu Edwarda Priestera. Često nam zimi i ljeti privuče i meteorološki stup na Zrinjercu, dar gradu židovskoga liječnika Adolfa Holzera. Pa i kad odemo u Koncertnu dvoranu Vatroslav Lisinski sjetimo se ponekad da se iza tog imena krije Ignac Fuchs, osoba židovsko-njemačkih korijena. Čovjek koji je skladao prvu hrvatsku operu *Ljubav i zloba*. A ljubitelji likovne umjetnosti znaju za slikara Oskara Hermana, Alfreda Pala, svestranoga Zlatka Boureka, za kiparicu Veru Ficher, slikara Tonija Franovića, za književnicu i dramaturginju Zoru Dirnbach scenaristicu filma *Deveti krug*, koji je bio nominiran za Oscara.

Daleko bi nas odvelo nabranje svega onoga što bi bilo vrijedno pamtiti, ali vrijeme leti. Na kraju tribine glumica Dunja Sepčić interpretirala je odlomke iz mog romana *Kadiš i nebeski putnici*, prema kojem je HNK u Varaždinu napravilo i predstavu. Večer koju smo umjetnica **Dunja Sepčić** i ja provele kao gosti Slovenskog doma Zagreb, ostat će nam u trajnoj i lijepoj uspomeni i vjerujem da ćemo naći i pronaći nove vidove zajedničke suradnje.

Jasminka Domaš

Za letošnji Salon miniatur je 45 autorjev poslalo 175 fotografija, izkupiček od prodaje pa je, tako kot vselej doslej, šel v humanitarne namene. Foto: akm

Mnogi su Židovi dali velik i trajni doprinos hrvatskoj kulturi, jedna od njih je i Lea Deutsch, poznata i kao Dragica Dajč, najmlađa glumica, koja je stala na daske HNK i koju su u ono vrijeme uspoređivali s velikom američkom glumačkom zvijezdom Shirley Temple, a danas je zbog njezine životne sudbine nazivaju i zagrebačka Anne Frank.

Učenje slovenščine na Hrvaškem

Jezik je gotovo eden najpomembnejših dejavnikov ohranjanja identitete nekega naroda ali narodne skupnosti. Še posebej to velja tam, kjer narodna skupnost živi v okviru večje nacije in je manjšina. Ko bodo Slovenci na Hrvaškem ali v kaki drugi državi nehali govoriti slovensko, bo z njimi kot manjšino verjetno konec. Žal trendi niso dobri, število Slovencev na Hrvaškem se naglo zmanjšuje, enako število ljudi, ki jim je slovenščina materni jezik. Zato je še kako pomembno, da obstajajo možnosti učenja slovenščine. Kako je s tem, kakšne so možnosti, v čem so težave, kakšni so obeti za prihodnost ipd. so nekatera od vprašanj, s katerimi se bo v tej in prihodnjih nekaj številkah ukvarjala predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in vodja reškega oddelka Inštituta za narodnostna vprašanja dr. Barbara Riman.

Pregled stanja

Razvoj in rabo slovenščine na Hrvaškem je močno zaznamoval soobstoj konstitutivnih narodov in njihovih jezikov v nekdanji Jugoslaviji. Formalno pripadniki drugih narodov v posameznih republikah niso imeli statusa manjšine. Slovenščina se je tedaj na Hrvaškem pretežno govorila le v krogu družine in v slovenskih društvih. Dosedanje raziskave o položaju in rabi slovenskega jezika na Hrvaškem so pokazale, da so se v takšnem družbenem kontekstu oblikovale generacije mladih, ki se slovenskega jezika niso naučili v družini, niti se ga niso imele priložnost naučiti v šoli. Medgeneracijski prenos slovenskega jezika je bil prekinjen. Zato se danes v šolah, kjer obstaja možnost učenja slovenskega jezika, otroci s slovenščino srečujejo kot z drugim oz. s tujim jezikom.

Razmere pri učenju slovenskega jezika so se spremenile po letu 1991, ko so dotedanje republike postale samostojne države. Tedaj se je začela čutiti povečana skrb za negovanje, ohranjanje in revitalizacijo slovenskega jezika. Učenje slovenskega jezika na Hrvaškem danes podpirata tako Republika Slovenija (RS) kot tudi Republika Hrvaška (RH). Slovenščina ima na Hrvaškem relativno urejen status in tudi pravica do učenja slovenščine je zaščitena z zakoni RH.

Zakon je eno, resničnost drugo

Čeprav so pravice na papirju zagotovljene, pa zaradi decentraliziranosti države na tem področju pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem svoje pravice težko uresničujejo. Pogosto se zgodi, da posamezne šole na Hrvaškem ne odgovorijo na naše uradne zahteve, da se z anketo ugotovi interes za učenje slovenskega jezika.

Tak primer je OŠ Lovran, kjer niti po večkratnih zaprosilih niso izvedli ankete, ravnateljica pa je celo rekla, da so izvedli ustno (!) anketo in da noben otrok ni bil zainteresiran. V OŠ Vojak na Reki so preverjanje zavrnilo s pojasnilom, da imajo samo eno pripadnico slovenske skupnosti na šoli. V OŠ Zakanje je ravnateljica najprej obljubila izvajanje ankete, potem pa se je zavila v molk. Podobno je še v nekaterih šolah, in sicer v OŠ Kastav, VI. OŠ, Srednji šoli v Delnicah. Dana je bila tudi pobuda za izvedbo anket v Krapinsko-zagorski in Medžimurski županiji, a odgovorov ni. Tudi tam, kjer pride na našo pobudo do uvedbe slovenskega jezika v šoli, je to proces, ki traja dolgo, saj pot do tja zaradi različnih birokratskih ovir zapletena in teh težav pogosto ni mogoče premagati brez pomoči osrednjih oblasti ene in druge države.

Slovenščina kot manjšinski jezik je na Hrvaškem še vedno

prisotna bolj ali manj le v družinskem okolju in v slovenskih kulturnih društvih, kar je sicer značilno tudi za večino drugih manjšinskih jezikov. Redkokdaj so možni tudi drugi prostori, kjer se lahko otroci in mladi med seboj pogovarjajo v slovenščini.

Več oblik učenja slovenščine

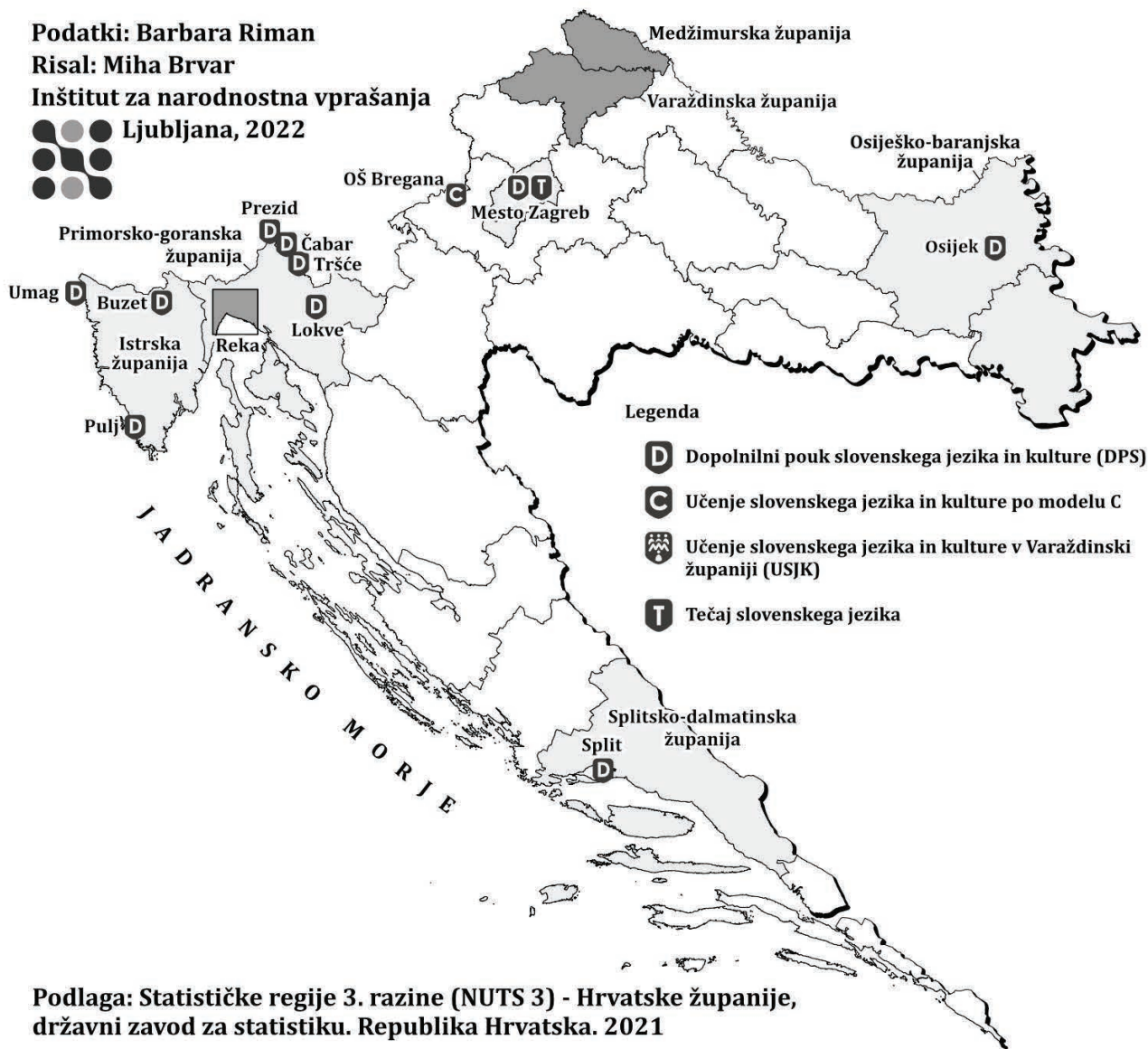
Od leta 1990 do zdaj so se na Hrvaškem razvile različne oblike poučevanja slovenskega jezika in kulture. Danes se, poleg komercialnih tečajev slovenščine, ki se izvajajo v šolah tujih jezikov in lektoratov na fakultetah, izvajajo naslednje oblike poučevanja:

(1) Dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture (DPS) - se izvaja v skladu z Zakonom o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (2006) in pod okriljem Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) ter v sodelovanju s slovenskimi kulturnimi društvi, slovenskimi veleposlaništvom v tujini in Uradom Vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu. Cilj DPS je ohranjanje in razvijanje slovenščine pri Slovencih po svetu ter krepitev njihove slovenske identitete, pripadnosti slovenskemu narodu in stikov z matično domovino. Pouk je prostovoljen, namenjen je otrokom, starejšim od štirih let, mladostnikom in odraslim. Največkrat poteka v prostorih slovenskih društev, trenutno v desetih, ali v šolah, takih je 5.

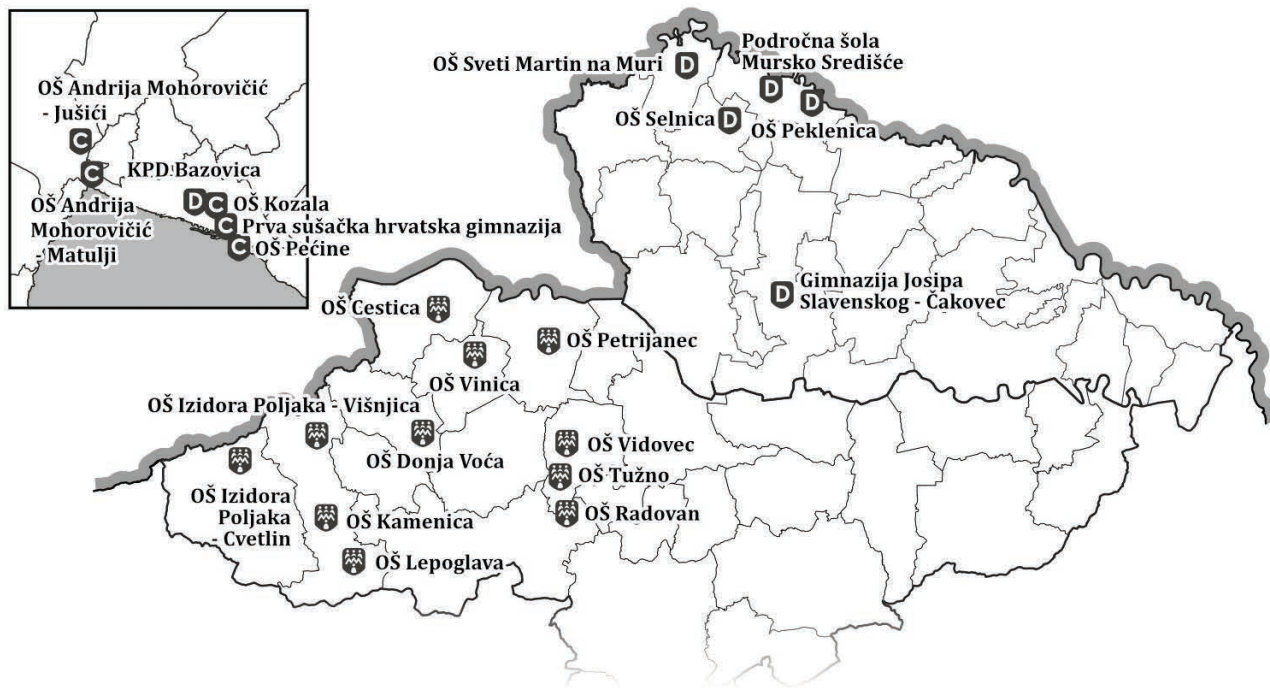
(2) Učenje slovenskega jezika in kulture po modelu C - to obliko učenja jezika narodne manjšine kot maternega jezika ponuja hrvaška zakonodaja. Jezik se poučuje kot izbirni predmet v hrvaških šolah. Model financira hrvaško ministrstvo za znanost in izobraževanje (MZI). Manjšinski (materni) jezik se poučuje od 2 do 5 šolskih ur na teden. To vključuje tudi spoznavanje matične kulture, književnosti, zemljepisa in zgodovine ter glasbene in likovne umetnosti. Po tem modelu se izobražujejo pripadniki albanske, avstrijske, češke, madžarske, makedonske, nemške, poljske, ruske, rusinske, slovaške, slovenske, srbske, ukrajinske in judovske narodne manjšine. Šol v katerih poteka pouk slovenščine po tem modelu, je 12, v kratkem pa naj bi se jim pridružila še Gimnazija Lucijana Vranjanina Zagreb (več o tem na predzadnji strani).

(3) Učenje slovenskega jezika in kulture v Varaždinski županiji (USJK) je poseben projekt omejen zgolj na Varaždinsko županijo, ki se je začel v šolskem letu 2012/2013. Ta model učenja slovenskega jezika je kombinacija DPS in učenja po modelu C. Delo slovenskih učiteljic/učiteljev financira slovensko ministrstvo za izobraževanje, pouk pa poteka v

Podatki: Barbara Riman
 Risal: Miha Brvar
 Inštitut za narodnostna vprašanja
 Ljubljana, 2022

Podlaga: Statistične regije 3. razine (NUTS 3) - Hrvatske županije, državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, 2021

Na zemljevidu so prikazani kraji in oblike pouka slovenskega jezika na Hrvaškem.

prostorih lokalnih osnovnih šol na Hrvaškem. Ocene se ne vpisujejo v spričevalo, obisk pouka slovenskega jezika in kulture je prostovoljen in se izvaja v popoldanskih urah. Trenutno po tem modelu poteka pouk v 11 šolah v Varaždinski županiji. Pobudo za uvedbo tega modela slovenskega jezika je dala sedanja saborska poslanka **Barbara Antolić Vupora**.

(4) Različni tečaji v društvih

Potem pa so tu še tečaji, ki jih slovenska društva na Hrvaškem organizirajo po potrebi, seveda odvisno od interesa in možnosti. Edino društvo, ki kontinuirano izvaja tečaje slovenskega jezika, je Slovenski dom Zagreb.

Spremljanje procesov na področju učenja slovenščine

V sodelovanju s slovenskim ministrstvom za izobraževanje na Inštitutu za narodnostna vprašanja kontinuirano spremljamo

sodobne procese, povezane z učenjem slovenskega jezika na Hrvaškem. Do sedaj je bilo narejenih več raziskav povezanih z uvajanjem slovenskega jezika v hrvaške šole, učenja slovenskega jezika, vloge in položajem učiteljic in učiteljev slovenskega jezika na Hrvaškem, kot tudi analiza razlogov in vključevanje učencev in dijakov slovenskega jezika na Hrvaškem. Te raziskave odkrivajo, da gre za izjemno kompleksno situacijo, tako glede nosilcev pouka (učiteljev in učiteljic) kot glede učencev in dijakov slovenskega jezika. Rezultati teh analiz bodo predstavljeni v naslednjih številkah Novega odmeva.

Barbara Riman, dr. sc.

Za vse informacije glede možnosti učenja slovenskega jezika na Hrvaškem in uvedbe slovenskega jezika v hrvaških šolah pa se lahko oglasite na naslov zveze: zveza@slovinci.hr, ali na mail: barbara.riman@guest.arnes.si. Če nimate dostopa do elektronske pošte, lahko tudi pokličete 091/543-68-08.

MANJŠINSKE VOLITVE

Barbara Antolić Vupora: „Moramo delovati, ne se vdati v usodo“

V letu 2023 bodo na Hrvaškem volitve članov manjšinskih svetov in predstavnikov manjšin v lokalnih skupnostih. Kje imajo pripadniki manjšin pravico voliti člane svetov in predstavnike je odvisno od njihovega števila. Rezultati zadnjega popisa, ki so pokazali, da se je število Slovencev močno zmanjšalo, utegnejo ponekod povzročiti, da bodo Slovenci to pravico izgubili, po drugi strani pa smo priča nezainteresiranosti, saj obstajajo primeri, ko Slovenci niso izvolili sveta ali predstavnikov, ker ni bilo kandidatov.

O tem, zakaj je pomembno, da ima manjšina pravico izvoliti svet ali predstavnika na področju lokalne in regionalne samouprave in kako se ta pravica uresničuje v primeru Slovencev, smo se pogovarjali s poslanko v hrvaškem Saboru in pripadnico slovenske manjšine Barbaro Antolić Vupora.

Kakšne so volilne pravice manjšincev, v našem primeru Slovencev na Hrvaškem?

Mi imamo pravico do predstavnikov in svetov v občinah, mestih in županijah, kjer je število pripadnikov manjšine večje od predpisanega števila. Zato je zelo pomemben popis prebivalstva, ki določa, na kakšen način se bo to politično udejstvovanje na lokalni ravni lahko razvilo - preko predstavnikov ali preko svetov. Po drugi strani pa so sveti in predstavniki financirani s strani lokalne skupnosti in od te je odvisno, koliko denarja jim bo namenila in koliko pravic bo mogoče izpolniti. Uspešnost dejavnosti, ki jih manjšina

opravlja preko svetov in predstavnikov, je odvisna od teh sredstev in od tega, kako zastopana je manjšina v medijih. Tudi akcijski načrt, ki izhaja iz ustavnega zakona, govori o pravici, da smo predstavljeni v medijih, torej v časopisih, po radiu in televiziji, predvsem na lokalni ravni, ampak nikoli nismo dobili dovolj medijskega prostora, da bi lahko to svoje manjšinsko dejavnost bolj izpostavili. Vedno jih bolj zanima kako pojemo, plešemo in kam gremo,

kot pa to, kakšni problemi nas pestijo ali kakšne rešitve sami ponujamo.

Ljudje mislijo, da se ne da nič narediti. In da se nič ne bo spremenilo. Pa vendar menim, da moramo narediti korak naprej.

Vidite morda težavo tudi v tem, da na volitvah za manjšinske predstavnike v svetih, občinah in mestih, lahko volijo le tisti, ki so na manjšinskem vo-

lilnem seznamu, kamor pa se morajo sami vpisati?

Problem vidim predvsem zaradi tega, ker je to odvisno od delovanja lokalnega urada državne uprave, ki pri vpi-

su v volilni imenik povzroča včasih malce težav. Zelo neprijetno zastavljeno vprašanje ljudje radi preskočijo in se potem opredelijo tako, kot tisti uradnik želi slišati. Tudi od osebe, ki postavlja vprašanje o narodnosti, je namreč odvisno, kako se bo človek odločil. In ker se lahko odloči kakorkoli, je to vprašanje vedno treba videti v luči okoliščin: kdo te vpraša, na kakšen način te vpraša oziroma, ali se vprašani morda boji, da bo zaradi svojega odgovora na vprašanje o narodni pripadnosti izgubil kakšno pravico, ki jo je do sedaj imel.

Nedavno ste v Sabor povabili vse predstavnike svetov slovenske nacionalne manjšine na Hrvaškem, da bi govorili o naslednjih lokalnih volitvah na Hrvaškem, ki bodo prihodnje leto.

Želela sem se pogovoriti predvsem o tem, kako bi zadržali pravice, ki smo jih imeli do zdaj, ko nas je bilo 10517. Zdaj, po popisu iz 2021 nas je 7729 in ta upad za skoraj 30 odstotkov se nam je zdel resnično velik. Med volilnim imenikom in popisom prebivalstva so razlike v številkah. Če bi bilo ob popisu vprašanje o narodnosti dovolj dobro pojasnjeno, bi ljudje lahko bolj iskreno odgovorili nanj. Zaradi vpliva različnih okoliščin ljudje niso dovolj dobro razumeli razlike med narodnostjo in državljanstvom. Podobno napako vidimo pri odgovorih glede verske pripadnosti, kjer ljudje niso razumeli razlike med kristjani in katoličani.

Do sestanka potem ni prišlo, ker je bil odziv preslab. Zakaj ni večjega zanimanja med predstavniki manjšine za to temo?

Menim, da gre tudi pri naših svetih in predstavnikih predvsem za neko obliko vdanosti v usodo. Mislijo, da se ne da nič narediti. Da se nič ne bo spremenilo, karkoli bomo naredili. Menim, da je zdaj končno prišel čas, da lahko kot Slovenci resnično naredimo korak naprej in še naprej si bom prizadevala za takšne sestanke, da bodo ljudje prišli in da se bomo na teh sestankih zmenili, kako se bomo obnašali, da se bodo tudi naslednje generacije Slo-

vencev opredeljevale za Slovence in da bomo s tem zadržali svoje manjšinske pravice.

Ali veste, kakšen je bil odziv manjšinske populacije na zadnjih volitvah članov manjšinskih svetov in predstavnikov?

Slab. Na teh volitvah gre za majhno število glasov. Pogledajte, za lokalne volitve, volitve članov drugih organov na lokalni ravni, se porabi na stotine tisoč kun. V evrih vas ena lokalna kampanja za županijo stane najmanj 40.000 ali 50.000 evrov. Takšna kampanja ima nek rezultat. Tudi če imate manj volilnih upravičencev, vseeno potrebujete denar za kampanjo. In potem, ko ste izvoljeni, dobite na leto 500 evrov za svoje delovanje. To res ni neka motivacija, ker nimate osnovnih pogojev, da bi se sploh začeli ukvarjati z reševanjem manjšinskih problemov.

Kaj torej manjšinski svetniki sploh lahko naredijo v svojih lokalnih sku-

pnostih, če imajo tako omejena finančna sredstva?

Lahko se zavzamejo za zaposlitev pripadnikov manjšine v državni upravi, v kateri imamo pravico do zaposlovanja, celo prednost pred drugimi. Pred nekaj leti je bilo to precej aktualno vprašanje, ker je bila plača v javni upravi

zagotovljena. Te pravice takrat nismo mogli uresničiti, predstavniki in sveti so imeli možnost, in jo še vedno imajo, da zahtevajo reševanje tega vprašanja. Druga tema

je pravica do prostora, kjer bi lahko tudi slovenska kulturna društva, ki danes nimajo svojih prostorov, preko predstavnikov oziroma svetov našla pot za reševanje prostorskega problema. Potem je tu pravica do prisotnosti v medijih, predstavniki in sveti imajo veliko večjo možnost vplivati ali biti blizu tistim, ki odločajo o vsebinah, ki jih bodo mediji objavili.

(tbb) 🇺🇦

Vprašanje o narodnosti bi moralo biti dovolj dobro pojasnjeno, da bi ljudje lahko bolj iskreno odgovorili nanj. Ljudje pogosto ne razumejo dobro razlike med narodnostjo in državljanstvom.

Barbara Antolić Vupora. Foto: fb

Aleksandar Tolnauer: Zakon ni idealen, je pa omogočil enakopravno sodelovanje manjšin v javnem življenju

Decembra je minilo 20 let od sprejetja Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin v Republiki Hrvaški. Z njim so bile nacionalnim manjšinam na najvišji normativni ravni določene pravice glede sodelovanja v hrvaškem družbenem, političnem in javnem življenju in načini uresničevanja teh pravic. Izkušnje po dvajsetih letih, prednosti in slabosti, morebitni popravki, položaj manj številčnih manjšin, kot je slovenska, še posebej po zadnjem popisu in prostorska problematika Slovenskega doma Zagreb, so teme, o katerih smo se pogovarjali s predsednikom Sveta nacionalnih manjšin Hrvaške Aleksandrom Tolnauerjem.

Foto: www.savjet.nacionalne-manjine.info

Gospod Tolnauer, minilo je 20 let od sprejetja ustavnega zakona o pravicah nacionalnih manjšin. To je priložnost za oceno zakona, pa najbrž tudi za razpravo o tem, kako ga v prihodnje še izboljšati oziroma prilagoditi novo nastalim razmeram.

20. obletnica ustavnega zakona je priložnost za oceno politike do nacionalnih manjšin, to obdobje pa je tudi dovolj dolgo, da nam omogoča objektivno distanco. Če ga pogledamo z vidika položaja nacionalnih manjšin, njihove vloge v hrvaški družbi, v političnem in javnem življenju, potem vidimo ogromne razlike v teh dvajsetih letih do danes. Z razpadom Jugoslavije in osamosvojitvijo smo dobili nove nacionalne manjšine, med njimi tudi slovensko. Vse te nove okoliščine je bilo potrebno zakonsko pravno urediti. Prvi zakon o manjšinah, sprejet v devetdesetih le-

tih, niti ni bil slab. Ni pa bil uresničljiv. Težava je bila tudi v tem, da je ena izmed novonastalih manjšin, to so bili Srbi, sodelovala v vojni na Hrvaškem. Mednarodna skupnost je pritisкала, da to vprašanje rešimo. Vseeno bi bilo nepravilno reči, da se Hrvaška ni zavedala nujnosti reševanja vprašanja manjšin. To je bil tudi eden izmed pogojev za članstvo Hrvaške v Evropski uniji. Zakon sam po sebi ni mogel rešiti vseh težav, ki so se pojavile kot posledica vojne. V nekem trenutku so bili vsi oškodovani, tudi Slovenci, ki so jih izbrisali iz Ustave kot manjšino, kar je bila neumnost, ki jo je Hrvaška kasneje popravila. Danes lahko rečemo, da imamo najbolj liberalen zakon o pravicah manjšin v Evropi, tudi zato, ker v njem ni pogoja avtohtonosti. Za nas so avtohtoni narodi, ne manjšine. Iz te avtohtonosti potem izvira pravica do ozemeljske samostojnosti.

Kaj je potemtakem prinesel ta zakon?

Zakon je prinesel dve ključni stvari: prvič, manjšine so vstopile v politično, javno in kulturno življenje, postale so sestavni del hrvaške družbe. Drugič, z ustavnim zakonom smo zagotovili takšna orodja in položaj manjšin, da imajo enake pravice kot večinski narod. Manjšine nimajo večjih pravic, imajo enake pravice kot večinski narod.

Kaj pa bi bilo potrebno spremeniti, popraviti?

Najprej število članov v svetih nacionalnih manjšin, predvsem pa njihov status, ki je zdaj le svetovalen, tako da jih v nekaterih okoljih sploh ne doživljajo kot del samouprave. Gre za ljudi, ki so bili izbrani na volitvah, da bodo del lokalne samouprave, potem pa dobijo le svetovalno vlogo pri reševanju vprašanj, ki so pomembna za manjšino na tem območju. Njihovo vlogo je treba okrepiti. Svetov ne predlagajo stranke, temveč pripadniki nacionalnih manjšin. Z zakonom bi morali urediti pravni status predstavnikov nacionalnih manjšin in ga izenačiti s tistim, ki ga imajo sveti. To so pomanjkljivosti zakona, ki jih je pokazala praksa. Vprašanje je tudi, ali je potrebno imeti manjšinske svete tam, kjer so pripadniki neke manjšine v večini. To je drago in na nek način nepotrebno.

Manjšine sodelujejo v hrvaškem političnem življenju, v saboru imajo osem predstavnikov, ki so trenutno del vladajoče koalicije. Vendarle, ne-

katere manjšine ne morejo imeti svojih predstavnikov, na primer Slovenci, Makedonci, Bošnjaki, ker jih je premalo. Ali bi se lahko našla rešitev za ta problem?

Rešitev obstaja, samo manjšine je ne znajo uporabiti. Predlogi za nekakšno rotacijo predstavnikov niso uresničljivi. Osebo bi bil najbolj srečen, če bi manjšine imele 22 predstavnikov v saboru. Oziroma, še bolj srečen bi bil, če ne bi imele niti enega, to bi pomenilo, da smo normalna meščanska družba. Problem je, ker danes naše politične stranke nimajo programov za manjšine. In da bi to pomanjkljivost nadomestili, imamo naš Svet, v katerem imate Slovenci zelo kvalitetnega predstavnika. Gospod Šonc je človek, ki je zelo veliko naredil za Slovence. Svet za nacionalne manjšine je mesto, kjer lahko vse manjšine, posebej tiste, ki nimajo svojega saborskega poslanca, izražajo in rešujejo težave, s katerimi se srečujejo. Ta model seveda ni idealen, je pa dobro zasnovan.

Hrvaška Vlada zadnja leta sprejema Operativni program za manjšine, ki za razliko od prejšnjih načrtov vsebuje točno določene roke za izpolnitev nalog. V zadnjem operativnem programu za slovensko manjšino piše, da bo vlada do drugega kvartala leta 2022 rešila vprašanje prostorov Kulturno-prosvetnega društva Slovenski dom Zagreb v Masarykovi ulici. Predviden rok je za nami, kaj se dogaja?

Poznam problem, saj je gospod Šonc večkrat nanj opozarjal pri podpredsedniku hrvaške vlade, celo najvišji predstavniki obeh držav so o tem govorili. Zakaj vprašanje prostorov še vedno ni rešeno... verjetno je povezano s kakšnimi pravnimi težavami. Vem, da se na tem dela, gre pa zelo počasi, kar je pravilo, ko gre za lastniško-pravna razmerja. Zaveza, da se to vprašanje reši, vsekakor ni mrtva črka na papirju.

Letos smo dobili končne rezultate popisa prebivalstva, po katerem šte-

vilo pripadnikov skoraj vseh nacionalnih manjšin na Hrvaškem pada. Kaj je po vašem mnenju vzrok temu?

Manjšine delijo usodo družbe, v kateri živimo. Manjšinsko telo se uvršča v povprečje Hrvaške glede starosti, med manjšinci so pretežno starejši ljudje. Slovencev je za 26,5 odstotka manj kot pred desetimi leti, kar je ogromna razlika. To je posledica smrtnosti, pa tudi dejstva, da se mlajši pripadniki manjšin izseljujejo. Mislim, da danes ne bi smelo biti več težav pri izrekanju o svoji narodnosti, temveč da so razlogi za padec predvsem ekonomski. Pred nami so zdaj novi izzivi, kako zadržati obstoječe pravice kljub manjšemu številu pripadnikov določene manjšine. Po zadnjem popisu bi namreč morali mnogi izgubiti pravico do uporabe svoje pisave in jezika ter do predstavnikov v manjšinskih svetih. Pričakujemo precej nasprotovanja v nekaterih okoljih, a s tem se bomo morali ukvarjati.

Da bi manjšine ohranile svoje pravice, ne glede na manjšo število pripadnikov?

Če živimo v državi z demokratičnimi standardi, potem vprašanja pravic večine in manjšine ne moremo postavljati tako, da večina počne kar lahko, manjšina pa le tisto, kar mora. Poli-

tično in medijsko bi morali spodbujati lokalne in regionalne sredine, kot na primer v Istri, da se zavzemajo za svojo pravico do jezika in pisave, ker to nikomur prav nič ne škoduje. Ne-katere sredine na Hrvaškem so preobremenjene s preteklostjo, tam vlada mešanica srednjeveškega primitivizma in ultramodernega duha. V 21. stoletju ne morete več ljudem preštovati krvna zrnca, saj to prav nič ne prispeva k demokratični družbi. V Svetu se bomo še naprej trudili, da finančno podpiramo kulturno avtonomijo manjšin na podlagi predlaganih programov. Slovenci imate dobre programe, tu sta veliko vlogo odigrala gospod Šonc in gospa **Barbara Riman**, ki ima kot sveža moč dobre ideje. Lani smo slovensko manjšino podprli s 1.052.000,00 kn. Danes živimo v negotovih časih, ko se majhne razlike lahko hitro sprevržejo v velika sovraštva, manjšine pa so bile vedno najbolj občutljiv del družbe, zato jih moramo ščititi.

Tanja Borčić Bernard

Foto: Slavica Šarović

V znamenju vstopa Hrvaške v schengensko območje

Odnosi med Slovenijo in Hrvaško so bili konec leta zaznamovani s pričakovanim vstopom Hrvaške v schengensko območje. Končno odločitev so 8. decembra sprejeli notranji ministri EU, potem ko je za nekaj negotovosti poskrbel avstrijski notranji minister z izjavo, da širitev območja brez mejnega nadzora v razmerah povečanega priliva beguncev ni smiselna. Na koncu so Hrvaški prižgali zeleno luč (ne pa tudi Bolgariji in Romuniji) in s 1. januarjem 2023 na kopenskih in morskih mejah med Hrvaško in njenimi sosedi, ki so že članice schengna, ni več nadzora.

Prehajanje meje med Slovenijo in Hrvaško je odslej takšno, kot je bilo pred več kot 31. leti, za časa Jugoslavije. Na čas, ko smo morali ob prehodu meje pokazati osebni dokument, bodo spominjali modri objekti, v katerih so delali pripadniki mejne policije in še prej carine. A prehajanje meje je brez ustavljanja, kar pomeni, da bodo tudi slike o večurnih zastojih in čakanjih pred mejnimi prehodi le še zgodovina. Razširitev schengenskega območja na Hrvaško je pomembna in velika pridobitev ne le za gospodarstvo, predvsem turizem, za ljudi v tranzitu, pač pa bo močno olajšala življenje ljudem ob meji, zlasti tistim, ki živijo v eni državi, delajo pa v drugi ali imajo svoje njive ali druge nepremičnine v drugi državi in pogosto prehajajo mejo. Zagotovo bo lažje tudi Slovencem, ki živijo na Hrvaškem in imajo sorodnike v matični domovini ali imajo v njej pogoste opravke. Kot izhaja iz zadnjega popisa, živi največ Slovencev na Hrvaškem v širšem obmejnem območju s Slovenijo. Prehajanje meje je še toliko bolj enostavno, ker imata zdaj državi spet enako valuto - evro, kar pomeni še eno skrb manj pred potovanjem v eno ali drugo državo. Da ne govorimo o prednostih, ki naj bi jih od tega imelo gospodarstvo.

Čeprav je imela pred časom Slovenija morda nekaj pomislekov glede podpore Hrvaški zaradi nerešenega mejnega vprašanja, pa je s približevanjem datuma odločitve morebitne zadržke odvrгла, saj je bilo jasno, da tudi Slovenija s tem le pridobi. Odgovornost za nadzor zunanje meje EU namreč s tem prevzema Hrvaška, varovanje meje pa je poleg vsega tudi kar precejšen organizacijski, tehnični, kadroviski in finančni zalogaj. Predvsem pa so bile slovenske oblasti tudi pod pritiskom zaradi težav, ki so jih poleti in ob praznikih lokalnemu prebivalstvu povzročale prometne kolone pred mejnimi prehodi.

Takšne slike na slovensko hrvaški meji gredo v zgodovino. Foto:Foto: Danijel Cek/Primorske novice

Slovenija je na koncu brez zadržkov podprla Hrvaško, je pa ob tem dodala enostransko izjavo, v kateri poudarja, da je meja med Slovenijo in Hrvaško določena z arbitražno razsodbo, ki je končna in obvezujoča. Takole, za vsak primer, da si ne bi kdo razlagal slovenski pristanek na hrvaško članstvo v schengnu kot odstop od dosedanjih stališč glede rešitve mejnega vprašanja. In, za vsak primer, da si ne bi kdo tega razlagal, da je obveljalo slovensko stališče o meji, je tudi Hrvaška pritaknila svojo enostransko izjavo, v kateri zatrjuje, da je razsodba ne obvezuje in da je treba mejo še določiti. Skratka mejna saga se še kar nadaljuje.

Slovenski predsednik Pahor je Zagreb izbral za svoj zadnji državniški obisk. Foto: Daniel Novakovič/STA

Slovenija je po odločitvi ministrov čestitala sosedi. "Veseli smo, da se bo Hrvaška pridružila schengenskemu območju. Pričakujemo, da bo kot članica dosledno izpolnjevala svoje obveznosti v zvezi z varovanjem zunanje, torej schengenske meje," je neposredno po končni odločitvi povedala (zdaj že bivša) notranja ministrica **Tatjana Bobnar** in dodala, da se je slovenska policija na to dolgo pripravljala. Policisti, ki so do zdaj delali na mejnih prehodih bodo deloma prerazporejeni na policijske postaje, ki skrbijo za varovanje na mejnem območju, en del pa na splošne policijske postaje v notranjosti. Uvedba schengna ne pomeni, da meja ni več pod nadzorom. Policija bo še naprej patroljirala ob meji.

Je pa zunanja ministrica **Tanja Fajon** le nekaj dni pred odločitvijo o sprejetju Hrvaške v schengensko območje opozorila, da je Slovenija pripravljena na meji s Hrvaško po njenem vstopu v schengensko območje uvesti nadzor, ko ali če bo to potrebno, Slovenija si po njenih besedah ne želi, da bi s porastom števila nezakonitih prebežnikov postala nekakšen žep. Kot je znano, so nekatere države po migrantski krizi leta 2015 spet uvedle nadzor na mejah znotraj schengenskega območja. Tak nadzor se lahko uvede zgolj izjemoma in za določeno obdobje. A države, kot je npr. Avstrija, pri njem vztrajajo tudi, če ni resnih razlogov za to ali pa je to celo v nasprotju s pravili. Opozorilo je bilo name-

njeno Hrvaški, da bo morala dosledno spoštovati zaveze, ki jih je sprejela, sicer se ji lahko na najbolj pretočni meji, to je meji s Slovenijo, nadzor spet zgodi.

Nekaj malega besed na temo schengna je bilo izrečenih tudi med obiskom (28.11.) slovenskega predsednika **Boruta Pahorja** v Zagrebu. To je bil njegov zadnji uradni obisk v tujini, saj 23. decembra končuje svoj drugi mandat, na najvišjem političnem položaju v državi ga bo nasledila **Nataša Pirc Musar**, ki je v drugem krogu predsedniških volitev (13. 11.) premagala **Anžeta Logarja** s 54% proti 46%. Pahor je po pogovorih s hrvaškim predsednikom **Zoranom Milanovićem** kot najbolj pomembno zapuščino v odnosih s Hrvaško izpostavil ustvarjeno zaupanje

med državama in arbitražni sporazum, za katerega je prepričan, da bo slej ko prej začel veljati. »Vedno sem se trudil za dobre odnose med nami. Zunanja in evropska politika se vedno začneta pri sosedih«, je povedal slovenski predsednik, ki se je v Zagrebu srečal tudi s premierjem **Andrejem Plenkovićem** in predsednikom sabora **Gordanom Jandrokovićem**. Med dvodnevni obiskom se je slovenski predsednik skupaj s svojim gostiteljem udeležil poslovne konference na temo energetike in obiskal zagrebški živalski vrt, kjer je direktorju **Damirju Skoku** in s tem mestu Zagreb izročil panjsko končnico. Več o tem v sosednjih tekstih.

(dab) 🇺🇸

Slovenski čebelnjak v Zagrebu

Med obiskom v Zagrebu je slovenski predsednik **Borut Pahor** tamkajšnjemu živalskemu vrtu oziroma mestu Zagreb podaril čebelnjak, natančneje panjsko končnico, v katero bodo po besedah direktorja **Damirja Skoka** spomladi na Labodjem otoku naselili čebele avtohtone slovenske vrste sivka. Kot je znano so Združeni narodi leta 2017 na pobudo Slovenije 20. maj razglasili za Svetovni dan čebel. Namen tega dneva je okrepiti zavest o pomembnosti ohranitve čebel in drugih opravevalcev v ekosistemu. Kar tretjina svetovne proizvodnje hrane je odvisna od čebel. Z darovanjem čebelnjaka zagrebškemu živalskemu vrtu se poudarja slovenska predanost trajnostnemu razvoju in ohranitvi narave za prihodnje generacije.

Ob predaji darila Republike Slovenije mestu Zagreb sta v kulturnem programu nastopala učenca reške osnovne šole Pečine **Ena Begota** in **Ivano Rubeša**, ki sta recitirala pesem Otona Župančiča, *Ciciban in čebelica*. Pevski zbor Slovenskega doma Zagreb, ki sta se mu pridružila slovenska študenta na zagrebški glasbeni akademiji, **Matic Zakonjšek** in **Neža Pogačar**, pa je zapel slovensko narodno *Ko lipa zelenela je*.

Slovesnosti so se poleg predsednikov obeh držav udeležili še župan Zagreba **Tomislav Tomašević**, direktor zagrebškega živalskega vrta **Damir Skok** ter člani slovenske skupnosti na Hrvaškem, ki so se na koncu slovesnosti družili s predsednikom.

Pesmico *Ciciban in čebelica* sta recitirala učenca reške OŠ Pečine.
Foto: Antun Bukovec

Vse foto: zoo.hr

Predsednika tudi o energetiki, schengnu in gospodarskem sodelovanju

Predsednika Zoran Milanović in Borut Pahor sta na mednarodnem srečanju, ki ga je na temo energetike organiziral SLO CRO Poslovni klub govorila tudi o gospodarskih temah, predvsem o sodelovanju med državama. Medtem ko je hrvaški predsednik poudaril, da je „energetika ključna tema v tem trenutku“ in da energija ni dobrina, ampak vir, ki zagotavlja varnost, neodvisnost in moč, je njegov slovenski kolega ocenil, da bo imel skorajšnji vstop Hrvaške v schengen in evroobmočje pozitivne učinke tudi na slovensko gospodarstvo ter da bo še okrepil sodelovanje med državama. Oba predsednika sta poudarila izjemno pomembnost dobrososedskih odnosov, ki so v tem trenutku na najvišji ravni. Da je blagovna menjava med državama leta 2021 dosegla rekordnih 5,6 milijarde evrov, obeti za letos pa so še boljši je v svo-

jem nagovoru dejal tudi predsednik SLO CRO Poslovnega kluba dr. Saša Muminović. Hrvaška je peta zunanjetrgovinska partnerica Slovenije, Slovenija pa tretja Hrvaška, je dejal Muminović in dodal, da sta Hrvaška in Slovenija druga za drugo najpomembnejši naložbeni destinaciji. Predsednika sta si vzela čas za kavo in pogovor z gospodarstveniki, na kar je sledil panel z vodilnimi predstavniki podjetij Gen energija, Petrol, Indelooop, Siemens in Orbico. Na dogodku sta bila tudi slovenski minister za gospo-

Na srečanju z gospodarstveniki iz obeh držav. Foto: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

darstvo Matjaž Han in državni tajnik na ministrstvu za gospodarstvo republike Hrvaške Ivo Milatić.

Vesna Vukšinič Zmaić, dab

DAN MANJŠIN

Za človekove in manjšinske pravice je treba stalno skrbeti

Ob Mednarodnem dnevu človekovih pravic, ki je tudi Dan nacionalnih manjšin Mesta Zagreb je bila 10. decembra v Kulturnem centru Peščenica proslava, ki so se je udeležili predstavniki manjšin in mnogi gostje. Prireditev je organiziral Klub albanskih ženk Hrvaške ob sodelovanju Koordinacije svetov nacionalnih manjšin in s podporo Sveta za nacionalne manjšine Republike Hrvaške.

Uvodoma je predsednik Koordinacije Juraj Bahnik vsem čestital ob dnevu človekovih pravic in omenil, da Koordinacija svetov manjšin, ki je bila ustanovljena pred 19. leti ni po naključju tega dne določila tudi za svoj dan. „V Ustavnem zakonu o pravicah nacionalnih manjšin, ki je bil sprejet leta 2002 je implementirana Deklaracija Združenih narodov o človekovih pravicah, v njem pa so zajeti tudi drugi mednarodni dokumenti, ki so pomembni za uresničevanje človekovih pravic in pravic manjšin. Ta zakon je pravno uredil uresničevanje pravic narodnih manjšin v RH, s prenosom določil ustavnega zakona v Statut Mesta Zagreb pa so bili ustvarjeni pogoji za sodelovanje manjšin v družbenem življenju mesta.“ je med drugim dejal Bahnik.

Voditeljica mestnega Oddelka za nacionalne manjšine in odposlanka župana Ljiljana Klačnjak, ki je v imenu mestnih oblasti pozdravila predstavnike manjšin, je dejala, da mesto Zagreb že vrsto let neguje visoke standarde uresničevanja človekovih pravic in da s sprejemanjem različnosti večinsko prebivalstvo in pripadniki manjšin prispevajo k strpnosti in spoštovanju človekovih pravic. „Zagreb je kot večetnično mesto vselej sprejemal vse, ki so želeli v njem živeti in prispevek, ki so ga mestu skozi zgodovino dali pripadniki drugih narodnosti je neprecenljiv“, je poudarila Klačnjak.

Zanimiv govor je imel predsednik Sveta za nacionalne manjšine RH Aleksander Tolnauer, ki je uvodoma sporočil veselo novico, da je hrvaška vlada za kulturne programe manjšinskih društev v prihodnjem letu namenila okoli 8 milijonov evrov. Sicer pa je velik del svojega govora namenil zakonski opredelitvi in regulativi manjšin na Hrvaškem in ocenil, da je rezultat ustavnega zakona in drugih dokumentov, ki iz njega izhajajo, nesporno velik. Po njegovem je dejstvo, da so v teh

dvajsetih letih manjšine postale del političnega, kulturnega in javnega življenja in tega ni mogoče izbrisati. Je pa res, je dejal, da nobene pravice niso večne in da obstajajo težnje nekaterih političnih struktur, da bi te pravice omejili. „Mesto Zagreb smo pogosto navajali kot pozitivni primer, ko smo se na mednarodni ravni pogovarjali o položaju manjšin. Zato sem neugodno presenečen, da se tokrat prvič tega dogodka, ki je pomemben ne samo za Zagreb, ampak za vso Hrvaško, ne udeležuje župan. Tudi sicer odnosi med Svetom za nacionalne manjšine in Mestom Zagreb niso tako dobri, kot so bili in to se mora spremeniti“, je kritiko mestnim oblastem izrekel Tolnauer.

V kulturnem programu so sodelovale skupine, ki delujejo v okviru manjšinskih društev v Zagrebu: črnogorski pevski zbor Montenegro, poljska vokalna skupina Visla, Češka beseda Zagreb, plesna skupina Kluba albanskih žensk in predstavniki makedonske manjšine z recitalom ter glasbenim in plesnim programom.

Po slavnostnih govorih ob Dnevu manjšin Mesta Zagreb so za kulturni program poskrbeli predstavniki manjšin. Foto: nacionalnemanjine.hr

SLO-HR kulturne drobtinice

7. december

V slovenski kinoteki se je končala retrospektiva filmov hrvaškega režiserja in scenarista **Rajka Grlića**, ki je v tem ljubljanskem kulturnem kinu - filmskem muzeju. Retrospektiva se je začela v okviru 33. Mednarodnega ljubljanskega filmskega festivala (Liffé). Ob tej priložnosti je bila predstavljena slovenska različica njegove avtobiografije z naslovom *Še nepovedane zgodbe*, ki jo je prevedla Ženja Leiler Kos in izdala Slovenska kinoteka.

1. december

Tradicija reje lipincev je od zdaj vpisana na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Nominacijo je vodilo slovensko kulturno ministrstvo v sodelovanju s kobilarno Lipica in Slovenskim etnografskim muzejem, poleg Slovenije pa je vanjo vključenih še sedem držav, med njimi Hrvaška. Lipinci imajo močno simbolno vlogo v vseh osmih državah, pred katerimi je zdaj zaveza, da uveljavijo skupne ukrepe za varovanje te nesnovne dediščine, za kar so se z nominacijo tudi zavezali.

Reja lipincev v Sloveniji, na Hrvaškem in še v šestih drugih državah je zdaj uvrščena v svetovno nesnovno kulturno dediščino. Foto: Konjeniška zveza Slovenije

30. november

Ob svetovnem dnevu hišnih ljubljencev je slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Gašper Dovžan** obiskal zavetišče za živali mesta Zagreb in se udeležil fotografiranja s psi. Z objavo fotografij in zgodb teh psov želijo spodbuditi javnost, da psom in mačkam, ki nimajo lastnika zagotovijo naklonjenost in topel dom v tej in prihodnjih zimah.

26. november

Leto 2023 bo v Sloveniji leto arhitekta Edvarda Ravnikarja, pisatelja Ivana Tavčarja ter pesnika Karla Destovnika Kajuha, je sklenila slovenska vlada. Leta 2023 bo namreč minilo 30. let od smrti Edvarda Ravnikarja (1907-1993) in 100. let od smrti Ivana Tavčarja (1851-1923).

Ravnikar je po Plečniku verjetno najpomembnejši slovenski arhitekt, tudi Plečnikov učenec in avtor zasnove kompleksa nekdanjega Trga revolucije, zdaj Trga republike. Pravniki, politik in pisatelj Tavčar pa velja za enega najboljših slovenskih pripovednikov 19. stoletja, najbolj znani sta njegovi deli *Cvetje* v jeseni in *Visoška kronika*. Karel Destovnik Kajuh je bil pesnik in prevajalec, ki je izgubil življenje kot član partizanskega gibanja, star dobrih 21 let.

9. - 20. november

Na ljubljanskem filmskem festivalu - Liffu je glavna nagrada, vodomec, pripadla hrvaškemu režiserju **Juraju Lerotiću** za film

Varen kraj. Gre za film, ki temelji na osebni zgodbi režiserja ob psihičnih težavah in samomoru njegovega brata. Pri filmu je sodelovalo več slovenskih filmskih delavcev, med njimi direktor fotografije Marko Brdar, v njem pa nastopi tudi slovenski igralec **Igor Samobor**, ki utelesi neprijetnega in arogantnega psihiatra.

17. november

Ob Dnevu slovenske hrane so tudi letos na slovenskem veleposlaništvu v Zagrebu pripravili tradicionalni slovenski zajtrk, ki je tokrat potekal pod sloganom »Zajtrk z mlekom – super dan!« Nanj so povabili študente, ki študirajo slovenski jezik in književnost na Filozofski fakulteti v Zagrebu z lektorico **Simono Gotal** ter slovenske študente, ki študirajo v Zagrebu.

Vsa živila tradicionalnega slovenskega zajtrka so bila slovenskega porekla, izdelana pri slovenskih proizvajalcih oziroma pripravljena na veleposlaništvu.

2. november

Zagrebsko gledališče mladih, Festival Borštnikovo srečanje in Beograjsko dramsko gledališče so predstavili skupni projekt, s katerim želijo ozaveščati družbo o nasilju nad ženskami. Gre za problem, ki je v porastu in ga družba, kot opažajo, na žalost ne rešuje. Projekt se bo končal s skupno gledališko uprizoritvijo v obliki omnibusa z igralci iz Slovenije, Hrvaške in Srbije ter v režiji **Selme Spahić** in dramaturgiji **Ivane Vuković**. Predstavo bodo premierno uprizorili v Beogradu, nato bo na ogled v Mariboru in Zagrebu.

30. oktober

Na Zagrebškem filmskem festivalu (ZFF) je nagrado Zlati vozček za najboljši kratki film prejel slovenski film *In tako se je končalo poletje* režiserja **Matjaža Ivanišina**.

22. oktober

V Slovenski kinoteki je bila premiera dokumentarnega filma *Žica*, ki ga je hrvaška režiserka **Tiha K. Gudac** posnela na področju ob Kolpi in na schengenski meji. Kot je povedala režiserka, verjame, da film ponuja uvid v kompleksnost razmer, saj stvari nikoli niso črno-bele.

(sh, dab) 🇺🇦

Slovenski režiser Matjaž Ivanišin je slavil na zagrebškem filmskem festivalu, hrvaški Juraj Lerotić na ljubljanskem. Foto: zff

Knjižnica za 21. stoletje

Slovenija naj bi do leta 2026 končno le dobila nove prostore za osrednjo, Narodno in univerzitetno knjižnico, tako imenovani NUK 2. Tako vsaj zatrjujejo v vladi in navajajo, da so tik pred pridobitvijo gradbenega dovoljenja in da naj bi se gradnja začela že prihodnje leto. Vrednost projekta, ki naj bi bil končan leta 2026, je več kot 100 milijonov evrov.

Slovenska Narodna in univerzitetna knjižnica, ki združuje dve pomembni funkciji, nacionalno in univerzitetno, že več kot 80 let domuje v čudoviti Plečnikovi stavbi sredi Ljubljane. Čeprav je mojster arhitekt palačo ustvaril za vse čase, se je obenem tudi zavedal, da se bosta namen in vloga knjižnic v prihodnosti razvijala in predrugačila. Plečnikova palača je hram učenosti, tempelj posvečen knjigi, ki s svojo strukturo ne dopušča transformacije v sodobno (univerzitetno) knjižnico, zato že vrsto let načrtujemo gradnjo nove knjižnice, ki bo ustvarjena po meri sodobnega uporabnika.

Izgradnja NUK 2 je nacionalni projekt in pred dnevi smo s strani predsednika vlade Republike Slovenije dobili zagotovilo, da se bo gradnja nove knjižnice začela v letu 2023, vselitev pa je predvidena v letu 2026. Zgod-

ba o NUK 2 ima že dolgo brado, zato smo premikov v smeri izgradnje toliko bolj veselili. Celotna investicija, ki vključuje tudi vso opremo, je vredna okoli 102 milijona evrov. Večji del sredstev nameravajo zagotoviti v okviru vladnega Načrta za okrevanje in odpornost, ki je podlaga za koriščenje sredstev evropskega mehanizma za okrevanje in odpornost, preostalo pa iz proračuna.

NUK 2 bo prvi javni prostor kulture in znanja, zgrajen v samostojni Sloveniji. Nad ostalinami nekdanje Emone bo v neposredni bližini Plečnikove knjižnice, med Slovensko, Zoisovo in Emonsko cesto (na parkirišču NUK 2) nastalo sodobno stičišče vednosti, ustvarjalnosti, inovativnosti, domišljije, dialoga in povezovanja. Skupaj s Plečnikovo palačo bo vez med preteklostjo in prihodnostjo. Oblikovano bo večnamensko središče,

NUK 2 med Slovensko, Zoisovo in Emonsko ulico. Foto: Bevk Perovič arhitekti

opremljeno s sodobno tehnologijo. V novi stavbi bo 1500 študijskih čitalniških mest, individualne študijske celice, računalniške učilnice, projektne sobe, ustvarjalnice, studii, dvorane za predstavitve in strokovna srečanja, sobe za delavnice, prostori za delo študijskih skupin in izobraževanja knjižničarjev, nočna čitalnica ter družabni prostor. V novi knjižnici bo shranjenih 300.000 knjig, do katerih bodo uporabnice in uporabniki lahko prosto dostopali. S sedmimi etažami bo predstavljal okolje, kjer bodo vznikale nove ideje in refleksije. In kjer bo zorela vednost.

Vabljeni na sprehod po NUK 2 na povezavi <https://www.nuk2.si/> **Helena Janežič**

ŠTUDIJSKI OBISK

Karlovški knjižničarji pri kolegih v Kansas Cityju

Od 29. septembra do 8. oktobra so knjižničarji Mestne knjižnice „Ivan Goran Kovačič“ bili na strokovnem obisku v Kansas Cityju (država Kansas, ZDA) v tamkajšnji javni knjižnici, Kansas Public Library (KCKPL).

KCKPL obsega pet izpostav, tri potujoče knjižnice, pet manjših brezplačnih knjižnic, e-skupnost in center za podporo. S knjižnico upravlja odbor za izobraževanje enotnega šolskega okrožja. Kot javna knjižnica KCKPL služi vsem prebivalcem okrožja Wyandotte, ne glede na starost ali ekonomske razmere.

Zaposleni v karlovški knjižnici smo se imeli priložnost seznaniti z delom vseh petih oddelkov in knjižnične službe KCKPL in spoznali tudi knjižnice drugih okrožij. Cilj študijskega obiska je bil izboljšati strokovnost in znanje osebja Mestne knjižnice „Ivan Goran Kovačič“ za izvajanje programa ter razvoj trajnostnega odnosa s Kansas Cityjem. Izpostaviti velja poznavanje programov in storitev, osredotočenih na ranljive skupine.

Knjižničarji so med bivanjem v Kansasu stopili v stik s hrvaško in slovensko izseljensko skupnostjo in podprli zamisel, da se v KCKPL odpre hrvaški in slovenski bralni kotiček, da bi hrvaški in slovenski izseljenci ostali v boljših stikih s svojima domovinama.

Mestna knjižnica "Ivan Goran Kovačič" je prejela tudi darilo, tri knjige o zgodovini okrožja Wyandotte in še posebej Strawberry Hilla, da bi članom naše knjižnice omogočili boljše raziskovanje zgodovine izseljenstva v tej regiji. Strawberry Hill je zgodovinsko okrožje v Kansas Cityju, ki so ga ob koncu 19. stoletja naselili najprej irski in nemški priseljenci, nato pa še hrvaški in slovenski priseljenci iz primorsko-goranskega in karlovškega območja. Hrvaški izseljenci so tja prišli v treh valovih. Dru-

Knjižničarji Mestne knjižnice „Ivan Goran Kovačič“ Karlovec s kolegi iz Kansasa. Foto: Miroslav Katić

gi val je potekal v 60-ih letih 20. stoletja, tretji pa v 90-ih letih. Danes je hrvaška skupnost v Kansas Cityju uspešno vključena v multikulturno okolje z velikim vplivom na družbeno-politično življenje skupnosti. Tako je bila na primer **Carol Marinovich**, katere predniki so iz Hrvaške, zelo uspešna županja mesta Kansas City med letoma 1995 in 2005. Kansas City Kansas in mesto Karlovec sta prijateljski mesti, uradno sodelovanje med njima pa je bilo vzpostavljeno leta 1977. Na podlagi tega je bilo vzpostavljeno tudi sodelovanje med dvema knjižnicama: Mestno knjižnico „Ivan Goran Kovačič“ Karlovec in Kansas Public Libraries. V letu 2021 sta bili virtualno izvedeni dve srečanja predstavnikov knjižnic iz Karlovca in Kansasa, na katerih je sodelovalo precejšnje število strokovnjakov s področja knjižničarstva iz Hrvaške in ZDA ter vodilnih oseb obeh mest. Z medsebojnim spoznavanjem dela naših knjižnic in programov, ki imajo potencial za razvoj knjižnic, je bilo doseženo partnerstvo, ki lahko prispeva h krepitvi splošnih knjižnic na Hrvaškem in v ZDA, okrepi kakovost dela in programov naših knjižnic ter prispeva k trdnemu in stabilnemu strokovnem sodelovanju v prihodnje.

Obisk karlovških knjižničarjev pri kolegih v Kansas Cityju so omogočili in podprli slovenska in hrvaška vlada, veleposlaništvo ZDA v Zagrebu, Mesto Karlovec, podjetje Open-it Karlovec in gostitelji na čelu z direktorico tamkajšnje knjižnice **Carol Levers**.

Vedrana Kovač Vrana

Priporočamo v branje

Priporočila: Vedrana Kovač Vrana, vodja oddelka slovenske knjižnice v Mestni knjižnici „Ivan Goran Kovačič“ v Karlovcu

Ali bereš Cankarja? - Vesna Mikolič, Slovenska matica, 2022
Poljudno-strokovno delo Ali bereš Cankarja? dr. Vesne Mikolič, redne profesorice in znanstvene svetnice na področju jezikoslovja,

esejistke in publicistke, tako mladim kot starejšim bralcem, med slednjimi še posebej učiteljem, skuša približati Cankarjevo poetiko na način, da bodo radi vstopali v njegov svet.

Izhodišče novega branja Cankarjevih del je predpostavka, da je vsako umetniško govorico treba razumeti, tako kot moramo razumeti vsak jezik, ki ga želimo uporabljati. Tako kot se jezika učimo s samo rabo, tako tudi v književni svet nekega avtorja vstopamo z branjem samim. Delo prinaša svež, inovativen pristop za doseganje

večje bralne pismenosti in zmožnosti za branje tudi zahtevnejših literarnih besedil. Opisuje nove bralne strategije, namenjene tako učiteljem in učencem pri obravnavi Cankarja v šoli kot širšemu bralstvu, ki ga zanima delo Ivana Cankarja. V literarni opus Ivana Cankarja se bodo bralci naučili stopati preko teorije ključnih besed, iz katere izhaja inovativni pristop k branju Cankarja. Izrazne in oblikovne značilnosti monografskega dela, ki temelji na terminologiji teorije ključnih besed, ustrezajo vsem znanstvenim standardom. Istočasno pa avtorica s konkretno obravnavo posameznih Cankarjevih del, ki jo izpelje na jasn, razumljiv način, dosega širšo uporabnost dela tako v šoli kot izven nje.

Osebno - Miha Mazzini, Založba Goga, 2022

To ni ena tistih modernih knjig, ki ti bo lagala, da zmoreš vse sam, da si lahko zaželiš karkoli in vesolje ti bo izpolnilo sanje. Prav

tako te ne bo slepila, kako je dovolj, da se le spomniš travm iz otroštva in življenje postane tropska plaža. Ne bo ti priporočala čudežnih receptov, od hoje po Caminu in žerjavici, pa rituala ajavasko, odkrivanja prejšnjih življenj, šamanizma, feng shuija do desetdnevnega klečanja pri budistih – četudi je Miha vse to med pisanjem te knjige poskusil in opisal. To je knjiga o odnosih. O razumevanju, poslušanju in pogovarjanju. Knjiga o bližini in o tem, kako jo ustvarjamo.

Kako se zblížujemo in oddaljujemo,

kako smo ujeti v nevidni ples in se sploh ne zavedamo, da smo mnogokrat le lutke na nitih naših prednikov in okolja.

Miha Mazzini je pisatelj, avtor 19 leposlovnih knjig, 10 priročnikov, scenarist, režiser in računalniški strokovnjak. Je dobitnik številnih mednarodnih nagrad, avtor scenarijev za dva nagrajena celovečerna filma in režiser štirih kratkih filmov. Končal je diplomski študij scenaristike na The University of Sheffield, Anglija. Doktor znanosti, program Antropologija vsakdanjega življenja, Institutum Studiorum Humanitatis, Ljubljana. Njegova literarna

dela so bila prevedena v številne tuje jezike, pri največjih evropskih in ameriških založbah.

Zbiralec strahov - Goran Vojnovič, Založba Goga, 2022

V svojih mojstrskih in iskrenih esejih se Goran Vojnovič z eno nogo vrača v otroštvo in izgubljeno domovino, kjer spozna, da lahko svoje strahove in občutke nepripadnosti preseže, če najde možnost za sobivanje. Ko namreč sledi toku spomina, njegovi razdrobljenosti in dvoumnosti, se Vojnovič vedno znova znajde v nekem napol obstoječem prostoru, ki ima na zemljevidu mogoče znane obrise nekdanje skupne domovine, prepoznavnega ljubljanskega blokovskega naselja, mogoče kakšne med tistimi bolj ali manj daljnimi deželami, ki jih je Vojnovič obiskal kot pisatelj, morda tloris gimnazije, kjer se je kot najstnik nerodno prestopal na nekem plesu, ali pa dvorišča s figo nekje blizu morja. Toda ti prostori so ujeti v času.

Zaznamovani so s tedanjo kulturo, ki se je nekateri spominjajo z nostalgijo, drugi bi jo raje pozabili, nihče pa zares prav dobro ne ve, kaj bi počel z njeno zapuščino. Kot opaža in obžaluje Vojnovič, je moralo biti v novih časih vse izmišljeno na novo, pri čemer pa nihče ni pomislil, da bo s tem del skupne preteklosti ostal ujet v večni začasnosti, celo nedokončnosti. Zato Vojnovič, ki mu je nedokončnost bolj domača kot dokončnost, pravi, da je njegova domovina vezana na čustveno geografijo, ki nima več realne geografske ustreznice – čeprav ima mogoče skupne (športne) junake –, medtem ko je njegov jezik – ki ga mnogi razumejo, a ga razen njega ne more govoriti nihče drug – jezik brez slovarja. Ta brezimni jezik ni samo skupek besed, temveč bolj stanje duha, ki svoje bogastvo postopoma razkriva skozi neprisiljeno toplino družinskih spominov in lucidne uvide v imaginarij skupne preteklosti. Tako Vojnovič vedno znova najde košček nedokončanega in nedomišljenega prostora, da bi ga začasno napolnil s svojo vsebino in ga oblikoval po svoje. Pa seveda ne z mislijo na lastno dokončnost, v katero tako ali tako ne verjame, temveč kot povabilo, da bi tako storili tudi drugi, vsak skladno z lastnimi sanjami, ki jih napajajo skupne vrednote in vera, da se lahko človek brez strahu dotakne drugega človeka in končno premaga svoj strah pred življenjem.

Goran Vojnovič je za svoj romaneskni prvenec Čefurji raus! leta 2009 prejel nagrado Prešernovega sklada in nagrado kresnik za najboljši slovenski roman leta. Po romanu je bila istega leta narejena uspešna gledališka predstava, leta 2013 pa je Vojnovič po njem režiral film. Leta 2012 je izdal svoj drugi roman Jugoslavija, moja dežela, ki je bil prav tako nagrajeno s kresnikom, na Poljskem pa je zanj leta 2020 prejel ugledno nagrado angelus za najboljši srednjeevropski roman Leta 2016 je objavil roman z naslovom Figa, za katerega je prejel svojega tretjega kresnika, leta 2021 pa še roman Đorđić se vrača, nadaljevanje romana Čefurji raus!. Je tudi avtor štirih celovečernih filmov in več dramskih besedil, že več kot deset let piše tudi redno tedensko kolumno v časopisu Dnevnik.

Vedrana Kovač Vrana

Josip Bobi Marotti (1922-2011.)

Osamnaestog prosinca prošlo je točno 100 godina od rođenja velikog hrvatskoga kazališnog, televizijskog i filmskog glumca Josipa Marottija, poznatijeg kao Bobi. Bobijevo zagrepčanstvo splet je svekolikih okolnosti koje su odredile njegov životni put. Njegov se otac, nakon dolaska talijanskih fašista u Istru, seli u Maribor gdje je 1922. godine Josip i rođen. Mariborsko djetinjstvo i mladost prekinuti su 1941. godine, kad su Nijemci njegovu obitelj protjerali prema Srbiji. Igrom slučaja obitelj se zaustavlja u Zagrebu gdje Josip upisuje glumačku školu i 1943. godine stječe diplomu. Potom se priključuje partizanskoj glumačkoj družini. Radio je u riječkom i zagrebačkom HNK-u, jedan je od osnivača kazališta Gavella, u kojemu je radio niz godina, predavao na Akademiji i osim na kazališnim daskama puno glumio na televiziji i filmu. Nakon umirovljenja 1981. godine, nastavio je intenzivno raditi, između ostaloga, i u Histrionima.

Bobi Marotti bio je dugogodišnji član Slovenskoga doma Zagreb, u koji je svraćao i bio rado viđen gost. Ne samo to. Tu je Bobi često nastupao i tako uljepšavao naše priredbe.

Povodom obljetnice rođenja dragog nam Bobija Marottija, zamolili smo Zlatka Viteza, njegovog dugogodišnjeg suradnika i prijatelja, da o njemu i sjećanjima na njega napiše nekoliko riječi za Novi odmev.

NAJMLAĐI HISTRION

U ovom našem, geopolitičkom, društvenom i kulturnom, pa tako i kazališnom ozračju, bolje reći zvjerinjaku, rijetki su ljudi, a kamoli glumci (u skladu s onom Goetheovom *Glumcu ću oprostiti svaku ljudsku grešku, ali čovjeku nijednu – glumačku*) koji su sačuvali svoj moralni, ljudski i glumački integritet. Kad bi me tko danas, nakon više od 50 godina bavljenja kazalištem, upitao koga bih među kolegama mogao istaknuti kao uzor, ne bih se dvoumio. Ne želim biti sudac vremena ili nametati svoje kriterije, ali izbor mi pada na pokojnog Bobija, Josipa Marottija.

Kad pomislim na Bobija, i najružniji dan mi postane ljepši i smisleniji, a naš često gorak hljeb slađi. Bobija sam upoznao u jesen 1968. došavši na prijemni ispit na Kazališnu akademiju. Većina nastavnika koje smo upoznali u postupku ulaska u

Foto: Andrej Kreutz/24sata

uži izbor, činila se nekako *premudrom*. Držali su se kao antički spomenici, distancirajući se od nas i naše namjere da studiramo glumu, kao da smo nakanili na Olimp ili na Mjesec. Među njima jedino je Bobi djelovao umirujuće, šalio se s nama želeći razbiti našu ukočenost i strah od mogućeg neuspjeha. Za mene je taj ispit bio pitanje života ili smrti, morao sam proći, osjećao da to silno želim i da mogu. Izbjegavao sam *spomenike* (kao što ih i danas izbjegavam) i čekao Bobija i njegove savjete o programu koji sam priredio (monolog i recitacija). Bobi me ohrabrio, ispravio nekoliko krivih naglasaka i dobio mi: *Nemoj biti tak natmuren i ozbiljan*.

Bobi je, uz Dragu Krču, vodio klasu prve godine glume. Ta godina 1968./69. bila mu je posljednja na Akademiji jer je u to vrijeme bio vjerojatno najpopularniji i najtraženiji glumac u bivšoj državi. Sjetite se samo – *Problema nema!* Gotovo nije bilo drame Televizije Zagreb u kojoj nije igrao zapaženu ulogu. Vrhunac mu je bio *Maestro u Maestrovj smrti* Ranka Marinkovića (za radijsku verziju te uloge dobio je Nagradu Grada Zagreba). Prezauzetost glumom udaljila ga je od pedagoškog rada. Mislim da je to velika šteta i da su mnogi studenti glume ostali prikraćeni dragocjenih savjeta i *tajni* glumačkog zanata koje je nesebično i jednostavno prenosio mladima, ne praveći od toga *veliku misu*.

Sudbina je htjela da smo se već 1972. godine našli na zajedničkom poslu u predstavama *Gavella*. I tu je nama početnicima savjetovao o glumi, ali i o životu, primjerice: *Deca, uživajte, volite se, nemojte se svadati jer život tak brzo leti*.

Sedamdesetih godina mnogi kolege nisu s odobravanjem gledali na osnivanje neovisnih kazališnih skupina, komentirajući: *Imate Gavellu – što će vam Histrioni?* Bobi nas je itekako podupirao

i bio zainteresiran za život nas *otpadnika*. Zajedno s profesorom Vlatkom Filipovićem bio je član žirija Godišnje nagrade Udruženja dramskih umjetnika Hrvatske, koji je *Histrionu* dodijelio nagradu za najbolju predstavu u Hrvatskoj 1979. godine. Dodijeliti nagradu neinstitucionalnom kazalištu u to vrijeme je bilo neočekivano, gotovo nezamislivo, presedan svoje vrste. S današnje distance možda zvuči nevjerovatno, ali za tu je odluku trebalo i druge vrste hrabrosti i morala jer smo istodobno *Histrioni* i ja osobno prozivani i napadani zbog – *nacionalizma*.

Godine 1986. Bobi postaje članom *Histriona* i sve do svoje smrti ostaje vjeran *Histrionima*. Ponosno je nosio titulu *najmlađeg histriona*.

Početak 1992. Bobi me obavijestio da mora operirati kuk, ali da će se do ljeta oporaviti, te da računam s njime. Upitao me još kad će biti prva proba. *Početak lipnja*, rekoh. Posjetio sam ga na postoperativnom oporavku u Krapinskim toplicama. Šokirao me odlukom da prema savjetu liječnika operira i drugi kuk. Bio je već travanj, pa sam spontano reagirao: *Onda te nemamo ovog ljeta*. Bobi je mirno odgovorio: *Ja sam ti na prvoj čitačoj!* Odgovorio sam mu da će biti dobro dođe li desetak dana prije prve predstave. Početkom lipnja sazvaо sam prvu probu *Viteza slavonske ravni*. Čitajući podjelu i tumačeći što tko igra, ispričao sam Bobijev izostanak oporavkom od dviju operacija. Počeli smo čitati kad se začulo bučno kucanje na vratima. Viknuh: *Tko se to zafrkava? Tišina!*, kad se vrata otvoriše i na njima se pojavi Bobi na štakama, s komentarom: *Onda, Zverina, jesam rekel da bum došel na prvu probu!* Za one koji ne znaju, Bobi mi je od milja prišao nadimak Zverina, ne znam zašto!

U međuvremenu je Bobi proglašen i *najhistrionom* i ustalio se kao zaštitni znak i obvezatan sudionik histrionskih projekata. Redatelje koje sam angažirao za realizaciju tih projekata, ako je bilo potrebe, podsjećao sam da u podjeli ne zaborave Bobija. Kad je **Dražen Ferencina** pripremao *Doktora pod mus* (Gerićevog kajkaviziranog Molièrea), nikako nije nalazio ulogu za Bobija, niti nakon što sam mu mirno predložio da onda tu ulogu napiše. Ni pisanje mu nije išlo, na probi sam ga zatekao zdvojnog i gotovo plačljivog, pa sam morao podviknuti: *Nek se Bobi pojavi s malim kolicima i neka više „Peska belog“*. *Za razliku od tvojih „zvijezda“, sigurno će i s tim svaki put dobiti pljesak*. Naređeno, učinjeno! Da, Bobi je svaki put dobio aplauz na otvorenoj sceni.

Danas u *Histrionskom domu* svake godine održavamo *Bobijeve dane smijeha*, a *Histrionski dom* krasi i Bobijeva bista. Glumci i glumice koji budu nagrađeni Bobijevom nagradom u zahvali obvezno kažu da im je to najdraža nagrada, a meni je Bobi bio i ostao najdraži histrion, zbog čega sam mu i posvetio sonet.

Zlatko Vitez

Josip Bobi Marotti i Zlatko Vitez. Foto: osobni arhiv

SONET ZA BOBIJA

BOBI NAŠ JE DRAGI SA SMEŠKOM POVEDAL:
„DECO, PROBLEMA NEMA!“
MAKAR JE DOBRO ZNAL DA GLUMCI NISU,
KAK BI SE REKLO – DRUŠTVENA KREMA.

ZNAL JE JOŠ I REČI:
„NEMOJTE SE SAMO SVADITI!“
I NADODAT': „HAJMO RAJŠE S NAŠOM ZVERINOM
DOBRE PREDSTAVE – RADITI!“

NIKO SE NI LEPŠE SMIJAL
LEPIM PUCAMA JE NAMIGIVAL
NAŠ JE BOBI DOBROVOLJČEK BIL

NAJRAJŠE SI JE HISTRIONČEKA SPIL
I POPEVAL „MOJ KLOBUK IMA TRI LUKNE“
KAD GA SE SETIM, SRCE MI OD SMEHA PUKNE.

Zlatko Vitez

Alojz Gradnik (3.8.1882 – 14.7.1967) - pesnik Goriških brd, ljubezni in smrti

Avgusta 2022 je minilo 140 let od rojstva jezikoslovca, pisatelja, prevajalca in predvsem pesnika Alojza Gradnika, ki velja za pesnika med moderno in ekspresionizmom, zaradi tematike ga imenujejo tudi pesnika Goriških brd ali pesnika ljubezni in smrti. Izhaja iz Goriških brd, v katere se je v svojih pesmih in tudi fizično vedno vračal in kjer je po smrti leta 1967 tudi pokopan. Nekaj časa je delal in živel v Zagrebu in bil tudi aktivni član Narodnega doma, predhodnika Slovenskega doma Zagreb.

Življenje

Alojz Gradnik se je rodil v Medani in v Goriških brdih tudi končal tri razrede osnovne šole, potem pa odšel na šolanje najprej v Gorico in nato na študij prava na Dunaj, kjer pa zaradi pomanjkanja denarja ni zdržal dolgo in je študij opravljal „na daljavo“, v domačih krajih pa medtem delal kot domači učitelj. Kljub temu študij uspešno končal in bil v Gradcu imenovan za doktorja prava ter kot sodniški pripravnik najprej služboval v Gorici in Krminu, nato pa so ga za nekaj let poslali v Istro, v Rovinj, Vodnjan in Pulj. Od leta 1911 do začetka 1. svetovne vojne pa je spet delal v Gorici kot preiskovalni sodnik, po izbruhu vojne med Italijo in Avstro-ogrsko se je umaknil v Cerkljevo, ko so Primorsko zasedli Italijani, pa je odšel najprej v Ljubljano, za kratek čas v Beograd, pa spet nazaj v Ljubljano na višje deželno sodišče. Pred 2. svetovno vojno je 5 let služboval v Zagrebu, kjer so ga leta 1941 ustaši odpustili iz službe. Med vojno, od 1941 do 1945, je bil sodnik Vrhovnega sodišča v Ljubljani in leta 1946 v tej funkciji tudi upokojen. Potem se je umaknil v zasebno življenje in se posvetil literaturi. Leta 1962 je bil izvoljen za rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Pesniško delo

Gradnikovo pesniško delo je zelo obsežno in med obema svetovnima vojnima je veljal za najbolj izrazito slovensko pesniško osebnost. Poleg Otona Župančiča je Gradnik najpomembnejši lirik starejšega pesniškega rodu. Tudi sicer Gradnika pogosto primerjajo z Župančičem, vendar kot njegov kontrast. „Če je bil Župančič poet sonca in svetlobe, je Gradnik črpal iz najglobljih in najbolj skritih predelov človeške notranjosti in prisluškoval globinam srca. /.../ Gradnikova poezija je meditativna, prepojena z življenjsko težo in resignacijo.

V njej izrečena življenjska spoznanja umetnika dojemajo človeško usodo kot zapisanost večnemu minevanju, ki človeka povezuje s predniki in potomci iz roda v rod, v hlepenju po življenju pa se vse izteka le v smrt, kjer se ljudje dokončno srečajo“, med drugim piše **Milček Komelj** na strani SAZU.

Alojz Gradnik leta 1963. Foto: Wikimedia

Čeprav je Gradnik prvo pesniško zbirko *Padajoče zvezde* izdal šele pri 34. letih, se jih je do konca življenja nabralo celih 20, od tega je 11 izvernih, med njimi ena za otroke, ostale knjige pa so izhajale priložnostno kot izbor njegove poezije ob življenjskih jubilejih. Za velik del njegove lirike je značilno razmišljanje o ljubezni in smrti, njegova ljubezenska poezija velja za temučna. Ob tej, ljubezenski poeziji je zanj najbolj značilna še domačijska in domoljubna izpoved. Pisal je o krajih, kjer je živel, na primer o Istri in seveda njegovih Brdih. Njegove najbolj znane pesmi so: *Noč v Mediani*, *Žariš in žgeš*, *Eros-Tanatos*, *De profundis*, *Pisma*.

Gradnik - prevajalec

Gradnik je zlasti po upokojitvi intenzivno prevajal in njegovo prevajalsko delo je zelo obsežno. Največ je prevajal iz angleškega, srbohrvaškega, nemškega, francoskega in ruskega jezika, najbolj blizu pa mu je bila italijanska poezija. Od svojih študentskih let naprej je zbiral prevode kitajske lirike v evropske jezike in jih prevajal v slovenščino. Že v *Padajočih zvezdah* je med svojo izvorno poezijo vključil nekaj prevodov kitajske ljubezenske poezije - *Li-Tai-Po: Rdeče rože* in *Čang-Tsi: Zvesta žena*. Obsežno prevajalsko delo je bilo zbrano v delih *Kitajska lirika*, *Italijanska lirika* in *Moderna španska lirika*. Pomemben je tudi prevod Njegoševega *Gorskega venca*, poleg tega pa še vrsta

Alojz Gradnik leta 1925. Foto: Wikipedia

V Medani je Spominska hiša Alojza Gradnika, ki je preurejena njegova rojstna hiša. Foto: Goriški muzej

del svetovnih pesnikov, Shakespearja, Byrona, Danteja (prevedel je celotno Božansko komedijo), Tagoreja (Rabindranath Tagore, Omar Hajam, Dante Alighieri – prevedel je celotno Božansko komedij, Petrarco, Tagoreja, in druge. Glede tega je nekoč zapisal: „Rad bi prispeval, da bi tudi mi revni Slovenci dosegli vse tisto svetovno bogastvo, ki je drugim že zdavnaj dostopno. Rad

bi dokazal, da je tudi naš tako zaničevani jezik sposoben izraziti največje umetnine.”

V Medani je na ogled spominska hiša Alojza Gradnika, ki z zbirko njegovih osebnih predmetov, izdaj njegovih del in priznanj, ki jih je prejel za svoje ustvarjanje, obuja pesnikovo življenjsko pot.

(dab)

Član slovenskega društva v Zagrebu

Po naključju in ne da bi si sam to želel, je Gradnik leta 1936 dobil službo na Hrvaškem, najprej, le za nekaj mesecev v Splitu, potem pa v Zagrebu, kjer je ostal do začetka vojne. Bil je imenovan za sodnika Stola sedmerice (neke vrste vrhovno sodišče na območjih, ki so bila nekoč pod Avstro-Ogrsko), vendar so bili Anton Korošec, ki je bil notranji minister v Kraljevini Jugoslaviji in vplivni slovenski kleriki proti temu, da bi služboval v Ljubljani. Tako je moral najprej na kratko v Split, potem pa v Zagreb, kjer je ostal do vzpostavitve ustaške države. V tem času je bil član Narodnega doma, ki je bil takrat društvo Slovencev, v dokumentih, ki jih hrani arhiv Slovenskega doma Zagreb, je dr. Alojz Gradnik omenjen kot odbornik društva, predavatelj, član razsodišča.

Ko je nastala NDH je Gradnik spet ostal brez službe, saj so ga ustaši odstavili oz. odpustili in vrnil se je v Ljubljano.

KULINARIKA

Dan slovenske hrane v Slovenskem domu

V Slovenskem domu Zagreb smo imeli 16. novembra prvič Dan slovenske hrane, ki se v Sloveniji že tradicionalno obeležuje vsak tretji petek v novembru od leta 2012. Razglasila ga je vlada z namenom podpreti in povečati samozadostnost pridelave in proizvodnje domače hrane.

Uvodoma je o pomenu obeleževanja tega dne na kratko spregovoril predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc**, prisotni pa so se nato lahko seznanili z zelo natančnim receptom o pripravi kuhanih štrukljev iz Slovenske kuharice iz leta 1935. Pripravili smo kuhane štruklje in kruhke z zaseko. V Domu je sicer majhna kuhinja, vendar lonec z domačimi štruklji ni bil majhen in tudi zaseke je bilo dovolj. Odlično razpoloženi člani Doma in gosti so bili še kako zadovoljni in niso oklevali pri poizkušanju. Pohvalili so marljive članice, ki organizirale ta dogodek in se vsi strinjali, da bi takšno druženje moralo postati tradicija.

Za vse, ki se Dneva slovenske hrane v našem Domu niste mogli udeležiti, bi pa želeli poskusiti prave domače štruklje in imate vsaj malo kuharske žilice pa spodaj objavljamo recept iz Slovenske kuharice, ki jo je leta 1935 izdala Jugoslovanska knjigarna Ljubljana.

Kuhani štruklji:

- Naredi vlečeno testo iz ½ l moka, 1 jajca, koščka presnega masla in pičle 1/8 l mlačne vode ter ga pusti da počiva vsaj pol ure.
- Medtem zmešaj ¼ l smetane, 2 rumenjaka, 3 žlice v presnem maslu spraznenih drobtin in trd sneg iz 2 beljakov.
- Na to deni testo na prt, pretresen z moko, ga malo razvaljaj, pomaži s finim namiznim oljem, ter kolikor mogoče tanko razvleci. Kar je ob robu debelega, obreži, potem namaži z nadevom ter rahlo skupaj zavij, poveži z vrvice ter kuhaj pol ure v slani vodi. Kuhanega razreži na poševne koščke ter ih zabeli s presnim maslom in drobtinami (rob testa ki si ga porezala, lahko primesiš rezancem). Ali pa razdeli že zaviti štrukelj z kuhlničnim rečljem ali krožnikom na dve ali tri prste dolge štrukeljčke, jih še tam, kjer si jih razdelila, z nožem prereži, kuhaj v slani vodi ali v sopari pokrite 10 do 15 minut in zabeli s presnim maslom in drobtinami.

Pripravila: SN

Članica Slovenskega doma Zagreb Stanka Novković, je predstavila starinski recept za štruklje. Foto: akm

Štruklji

Najini gradovi

Urednik Novega odmeva me je ujel na levi nogi, prazniki so pred vrati, v službi norišnica, rok oddaje besedila za meni ljubo glasilo Slovencev na Hrvaškem se bliža, kaj za božjo voljo še sporočiti rojakom in kolegicam in kolegom iz Hrvaške. Aja, čestitke za tretje mesto na svetovnem nogometnem prvenstvu in tudi prepevanje Thompsonovih pesmi po sprejemu nogometašev. Mimogrede, moj rodni in uporniški Maribor je temu proustaškemu pevcu - na veliko žalost (skrajne) slovenske desnice - že večkrat zaloputnil vrata. Vsakokrat mu sporočimo, da so v Jasenovcu umirali tudi Mariborčani, med njimi tudi duhovniki. In da naj se kar lepo odpelje (spelje) tja, od koder je prišel.

Potem pa me je prešinilo, o čem lahko pišem. Pri nas se poslavlja **Borut Pahor**, po Janezu Drnovšku najbrž edini premier-predsednik, ki ste si ga na Hrvaškem zapomnili. Nepopustljivega Drnovška po tistem mejnem sporazumu z Ivico Račanom, zaradi katerega je posivelo pol hrvaške politike in diplomacije, Pahorja pa po arbitražnem sporazumu, ki ga je dosegel s takratno premierko **Jadranko Kosor**. Čeprav ste na sporazum, sodbo in miniranje arbitražnega sporazuma v ostudni režiji hrvaških obveščevalnih služb verjetno že pozabili, pa vam je zagotovo v spominu ostala rdeča obleka in rdeča kravata z gradu Trakošćan in številni nežni trenutki s številnih slovenskih in hrvaških krajev, kjer sta se srečevala. Mene, denimo, se še vedno najbolj dotakne tisti prizor pred kaminom v Kranjski Gori, čeprav je od njega minilo že, pozor, 12 let.

Kakor koli, Pahor se od vas in od nas poslavlja. Ne vem, kako je z vašim predsednikom - po zaslugi **Renata Baretica**, ki piše kolumne za sobotno prilogo Večera, vemo, da med njim in premierom vlada nepopisna ljubezen - ampak jaz se bom od našega poslovil z olajšanjem. Ne bom vam razlagal, zakaj, ampak na srečo je z mandatom konec, preden mu pade na pamet, da bi odlikoval še kakšnega šefa narkokartela iz Južne Amerike. Hotel pa sem v resnici povedati nekaj drugega. V trenutku, ko sem omenil Kosorjevo, sem se spomnil na nekdanjo rubriko Kajzerce - uganite, kdo jo je pisal - v Delovih Ozadjih in ki je nastala na vrhuncu te politične ljubezni.

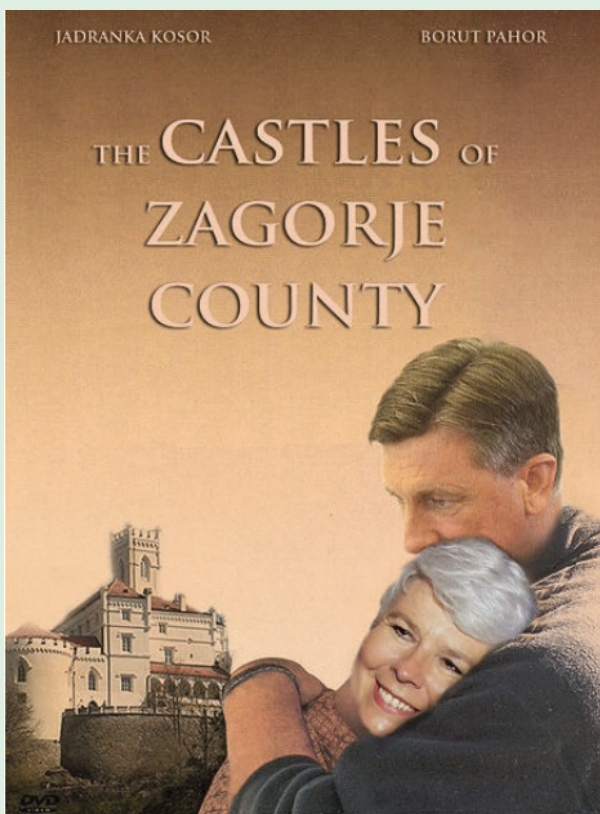
En cel večer sem gnjavil kolegico z Dela, da mi je izkopala te Kajzerce iz leta 2013, saj sem vedel, da je **Miša** iz Delove fotoslužbe naredila sijajno fotomontažo. Ki jo lahko tudi vi po skoraj desetih letih znova občudujete. Zdi se mi, da je nekaj citatov iz tega satiričnega teksta primernih za vaše in moje slovo od Pahorja; vi ste se od Kosorjeve že dolgo časa nazaj prav tako poslovili. Mimogrede, odkar ni

več tesno vpeta v politiko, mi je postala simpatična, pa še intervju mi je iz mojih zagrebških časov dolžna. Takrat je na vse pretege odganjala slovenske dopisnike. Če to bere

ali če jo kdo pozna, naj ji pove, da še vedno čakam. In še en medklic - iz dobro obveščenih in tam prisotnih virov slišim, da sta bila na Pantovčaku, ko je bil Pahor pri **Milanoviću** na poslovilnem obisku, znova osladna.

Takšne so bile tudi Kajzerce izpred devetih let. Tako so pisale: „Najbolj ekskluzivna je novica, da bodo na dvorcu Trakošćan že čez približno mesec dni začeli snemati film v ameriško-slovensko-hrvaški koprodukciji z naslovom *The Castles of Zagorje County* ali v slovenskem prevodu *Najini gradovi*. Pahorja bo igral **Clint Eastwood**, Kosorjevo seveda **Meryl Streep**. Filmski analitiki že napovedujejo, da bo ta drama preseгла gledanost in zaslugek *Najinih mostov*.” Še več, napovedali so tudi, da bodo leta 2023 (torej kmalu!) tik pod grajskimi zidovi odkrili njuna

kipa v naravni velikosti, stala bosta drug ob drugem, rahlo prijateljsko objeta, oba pa bosta z iztegnjeno roko kazala proti Piranskemu zalivu oziroma Savudrijski vali. Na podstavku spomenika bo napis Tujega nočemo, svojega ne damo!. Več bo, so pisale Kajzerice, tudi strokovnih prireditelj, med njimi skupni pravniški simpozij na temo „Ali je hrvaško Zagorje v resnici slovensko: še ena arbitražna?“. Če me bo urednik še poklical za kakšen tekst, se bremo tudi v 2023, sicer pa uživajte v evru, ki vam bo do plafona podražil življenje, v schengenu, ki je le še mrtva črka na papirju in v radostih vaše politike. Vem, ker vse to dajemo ali smo dali skozi. Srečnega pa zdravega!

Fotomontaža: Miša Arko, Delo